

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma

Taivalkosken kunnan lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma vuoteen 2015

Enni Märsynaho

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU
Koulutusohjelman nimi**TIIVISTELMÄ**

Työn tekijä Enni Märsynaho	Sivumäärä 15 ja 39 liitesivua
Työn nimi Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma- Taivalkosken kunnan lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma vuoteen 2015	
Ohjaava(t) opettaja(t) Regina Pesonen, Jaana Karjalainen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Taivalkosken kunta, Nuorisotoimi	

Tiivistelmä

Opinnäytetyö oli produktio, jonka tarkoituksena oli tuottaa Taivalkosken kunnalle Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma vuosille 2012 – 2015. Lisäksi tavoitteena oli toteuttaa raportti hyvinvointiohjelman kokoamisprosessista.

Opinnäytetyön tilasi Taivalkosken kunnan nuorisotoimi. Laki velvoittaa kuntia huolehtimaan lapsi- ja nuorisopolitiikan toteutumisesta. Hyvinvointiohjelma perustuu valtion Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaan ja sen asettamiin tavoitteisiin. Hyvinvointiohjelma sisältää tietoa lasten ja nuorten hyvinvointia edistävistä palveluista sekä tietoa heidän hyvinvoinnin tilasta vuoden 2011 lopussa.

Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma rakentuu viidestä pääteemasta: Lasten ja nuorten kasvuolot ja hyvinvointi, Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät ja ongelmia ehkäisevät palvelut, Yhteiskuntatakuun toteuttaminen, Lasten ja nuorten kokemaa hyvinvointia sekä toimenpiteet.

Asiasanat: nuorisopolitiikka, hyvinvointipalvelut, moniammatillisuus

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Enni Märsynaho	Number of Pages 15 and 40
Title Child and Youth Policy Programme - Welfare Program for Children and Youth 2012 - 2015 for the municipality of Taivalkoski	
Supervisor(s) Regina Pesonen, Jaana Karjalainen	
Subscriber and/or Mentor Municipality of Taivalkoski / Youth sector	
Abstract <p>The objective for this thesis was to produce a Welfare Program for Children and Youth 2012 - 2015 for the municipality of Taivalkoski. In addition, another aim was to write a report of the making process of the program.</p> <p>The subscriber for this thesis was the youth sector of Taivalkoski municipality. The law obligates municipalities to take care of realization of child and youth politics. The Welfare Program is based on the state's Child and Youth Policy Programme and its objectives. The Child and Youth Policy Programme includes information about services that promote well-being of children and youth and information about the well-being of children and youth in the end of year 2011.</p> <p>The Welfare Program for Children and Youth consists of five main themes: Growth circumstances and well-being of children and young people, Services that prevent problems and promote well-being of children and young people, Realization of social guarantee, Well-being experienced by children and young people and Measures</p>	
Keywords: Youth Policy, Welfare servise, multiprofesionality	

Sisällys

JOHDANTO	6
1. LAPSI- JA NUORISOPOLITIIKAN KEHITTÄMISOHJELMA 2012–2015.....	7
2. NUORTEN HYVINVOINTI	8
3. NUORTEN YHTEISKUNTATAKUU JA MONIALAINEN YHTEISTYÖ	9
4. HYVINVOINTIOHJELMAN TOTEUTTAMINEN.....	11
4.1 Tarkoitus ja tavoitteet.....	11
4.2 Tuotteen suunnittelu ja toteutus	12
4.3 Henkilökohtainen arviointi	13
LÄHTEET	15

JOHDANTO

Kokosin opinnäytetyönäni Taivalkosken kunnalle Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman vuoteen 2015. Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma perustuu joka neljäs (4.) vuosi valtioneuvoston hyväksymään Lapsi- nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaan. Kehittämisohjelman tarkoituksena on parantaa alle 29-vuotiaiden henkilöiden kasvu- ja elinoloja. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012)

Idean opinnäytetyönä toteutetusta Taivalkosken kunnan lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman päivittämisestä tuli siitä, kun Taivalkoskella hyvinvointiohjelmalla ei ollut vielä päivitetty uuden Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman julkaisemisen jälkeen.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli päivittää Taivalkosken lasten nuorten hyvinvointiohjelma. Toteutin opinnäytetyön moniammatillista työmenetelmää hyödyntäen. Taivalkoskella toimii lakisääteinen moniammatillinen työryhmä ”Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto ja etsivä nuorisotyö”, jonka jäsenet osallistuivat Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman kokoamiseen sekä toimenpiteiden, joilla hyvinvointiohjelmaan tullaan toteuttamaan, asettamiseen. Hyvinvointiohjelman päivittämiseen osallistui myös muita lasten ja nuorten parissa toimivia heidän hyvinvointiaan edistäviä tahoja.

Tämä on raportti opinnäytetyöni kokoamisprosessista. Avaan tässä raportissa lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma sisältöä sekä sitä, mitä yhteiskuntatakuu on ja mitä sen toimiminen edellyttää. Käsittelen ensin faktatietoa, jonka jälkeen olen kirjoittanut kappaleen, jossa kerron, miten tämä liittyy kokoamaani hyvinvointiohjelmaan. Lopuksi olen kirjoittanut luvun työprosessistani ja omakohtaisen kokemuksen sen onnistumisesta.

1. LAPSI- JA NUORISOPOLITIIKAN KEHITTÄMISOHJELMA 2012–2015

Valtionneuvosto hyväksyy joka neljäs (4.) vuosi lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Lapsilla ja nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita henkilöitä. Kehittämisohjelmassa valtionneuvosto asettaa tavoitteita nuorisopolitiikan kehittämiseksi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012)

Vuosien 2012–2015 Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman strategiset tavoitteilla pyritään; lasten ja nuorten aktiiviseen ja yhteisvastuuta kantavaan kansalaisuuteen kasvattamiseen, nuorten työllistymiseen ja työllistymisasteen parantamiseen, yhdenvertaisuuden toteuttamiseen, tyttöjen ja poikien tasa-arvoisuuden toteuttamiseen, mahdollistamaan nuorelle mahdollisuus itsenäiseen elämään, tasa-arvoiseen mahdollisuuteen saada korkeatasoinen koulutus lapsen tai nuoren sosiaalisista lähtökohdista riippumatta, pitämään yllä lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä, sekä taata asiantuntevat ja moniammatilliset palvelut lasten, nuorten ja perheiden asioita käsitellessä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012)

Lapsi- ja nuorisopolitiikan toteuttamisesta vastaan kuntien nuorisotoimet sekä lapsi- ja nuorisotyötä tekevät järjestöt (Nuorisolaki 2010, 3 luku 7§). Vastuu nuorisotyön yleisestä kehittämisestä on opetusministeriöllä (Nuorisolaki 2009, 2. luku 3§).

”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset toimivat nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevissa asioissa valtion aluehallintoviranomaisina. Opetusministeriö hyväksyy aluehallinnon nuorisotoimen tulostavoitteet yhdessä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa.

Opetusministeriöllä on valtakunnan tasolla ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla alueatasolla vastuu nuorisopolitiikan yhteensovittamisesta.” (Nuorisolaki 2009, 2. luku 3§)

Lapsi- ja nuorisopolitiikkaa hallintotasolla toteutetaan yhteistyönä, johon osallistuvat Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus (ELY) ja opetusministeriö. Opetusministeriöön kuuluu valtionneuvoston hyväksymä nuorisoasiain neuvottelukunta, jonka tehtävänä on:

"1) antaa opetusministeriölle lausunto nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaan otettavista asioista ja arvioida vuosittain nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toteutumista;

2) tehdä esityksiä nuoria koskeviksi ohjelmiksi ja toimenpiteiksi;

3) tuottaa ajankohtaista tietoa nuorista ja heidän elinoloistaan." (Nuorisolaki 2 luku 5§)

Taivalkosken kunnan Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma vuoteen 2015 on laadittu valtion Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman pohjalta. Yksinkertaisuudessaan se on suunnitelma siitä, miten lapsi- ja nuorisopolitiikka toteutuu ja, miten sitä lähdetään kehittämään tulevina vuosina. Taivalkoskella hyvinvointiohjelman laatimisesta vastaa Nuorisotoimi. Aiemmin hyvinvointiohjelma on laadittu vuosille 2009–2011 ja tätä ohjelmaa varten oli koottu hyvinvointiohjelmaan valmisteleva työryhmä kunnan eri tahoista, jotka toimivat lasten ja nuorten parissa. Vuosille 2012 – 2015 valmisteltu hyvinvointiohjelma on aikaisemman hyvinvointiohjelman päivitetty versio. Päivitetyn version laatimiseen käytettiin Nuorten ohjaus- ja palveluverkostoa, sekä muita lasten ja nuorten kanssa toimivia tahoja kunnan kulttuuri- ja sosiaali- ja terveyspalveluiden piiristä. Näiden tahojen kanssa yhteistyön tekeminen oli järkevää, koska he olivat olleet laatimassa aiempaa hyvinvointiohjelmaa. Käytännössä päivitetyn hyvinvointiohjelman laatiminen lähti käyntiin pyytämällä aikaisemman hyvinvointiohjelman laatijoita päivittämään hyvinvointiohjelmassa olevat tiedot.

2. NUORTEN HYVINVOINTI

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia mitataan esimerkiksi neuvolassa ja kouluterveydenhuollossa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää tietoja lasten nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnista ja tekee hyvinvointiin liittyviä tutkimuksia ja lukaisuja. (THL, 2012) Yksi nuorten hyvinvointia mittaava mittari on nuorten terveyskysely, jonka THL teettää 14 – 17-vuotiaille nuorille joka toinen vuosi. Kyselyyn osallistuu vuosittain noin 100 000 nuorta yläkoulun 8.- ja 9.-luokilta sekä lukion ja ammat- tiopplaitoksen ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat. Kyselyssä kartoitetaan tietoja nuorten elinoloista, kouluoloista, terveydestä, terveystottumuksista sekä oppi-

lashuollon toimivuudesta. Kyselyn avulla päättäjät ja viranomaiset saavat tietoa siitä, millaisessa tilassa nuoret elävät valtakunnallisesti ja paikallisesti. Tulosten avulla kunnissa voidaan panostaa nuorten parissa tehtävään työhön ja kyselyn tulosten avulla kunnissa voidaan laatia suunnitelmia nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Valtakunnalliset raportit löytyvät THL:n internet sivustolta, mutta paikkakuntakohtaiset tulokset ovat maksullisia. (THL 2012)

Yksi opinnäytetyöni tärkeimmistä aineistoista oli raportti taivalkoskelaisille yläkoulun 8 – 9-luokkalaisille sekä lukion opiskelijoille vuonna 2011 tehdystä kouluterveyskyselystä. Kyselystä sai suuntaa antavaa tietoa nuorten tämänhetkisestä hyvinvoinnista ja siitä, miten hyvinvointi ja hyvinvointia edistävien palveluiden, kuten oppilashuollon tuen saatavuus ovat kehittyneet vuosien aikana. Tuloksia tulkitessa ja muutoksia seurattaessa täytyi ottaa huomioon seikka, joka on monen muunkin pienen kunnan ongelma; lasten ja nuorten väheneminen. Taivalkosken peruskoulun ja lukion oppilasmäärät ovat olleet laskussa jo muutaman vuoden ajan. Kouluterveyskyselyn tuloksia tarkastellessa tämä täytyi ottaa huomioon. Prosenttiosuuksien, jotka osoittavat nuorten tapoja ja tottumuksia, mukaan, hyvinvointi olisi menossa huonompaan suuntaan. Todellisuudessa tulokset saattoivat tarkoittaa vain muutamaa ihmistä, kun aikaisemmin sama prosenttiluku tarkoitti suurempaa määrää nuoria.

3. NUORTEN YHTEISKUNTATAKUUN JA MONIALAINEN YHTEISTYÖ

Yhteiskuntatakuulla tarkoitetaan alle 25-vuotiaiden nuorten saamista koulutukseen, töihin, työharjoitteluun, työpajaan tai kuntoutukseen kolmen kuukauden työttömyysjakson aikana. Yhteiskuntatakuuseen kuuluu alle 30-vuotaiden ammattiin valmistuvien saanti jatkotoimenpiteisiin sekä peruskoulunpäättäviä koulutus takuu, jonka tarkoituksena on saada peruskoulun päättävälle nuorille jatkokoulutuspaikka koululaitoksessa, oppisopimuksessa, työpajalla tai kuntouttavassa toiminnassa. Kokonaisuudessaan yhteiskuntatakuu on pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen syrjäytymisen ehkäisemiskampanjaa, jossa kaikki nuoret pyritään pitämään aktiivisena. (Työ ja elinkeinoministeriö 2012 , Raportti 8/2012 s. 8)

Yhteiskuntatakuuta pyritään toteuttamaan kuntien Työ- ja elinkeinotoimistoissa (TE-toimisto). Kuitenkaan TE-toimisto ei kykene toimimaan yksin, vaan se toimii yhteistyössä kunnan muiden nuorten kanssa toimivien kanssa. Tärkein yhteistyö kumppani on sosiaalitoimisto, koska sosiaalitoimen asiakkaina olevat nuoret ovat kaikkein helposti haavoittuvien ryhmä aikuisuuden kynnyksellä (mt. s. 17). Koulutustakuun toteuttamiseen on kaavailtu vastuuta kouluille ja opinto-ohjaajille. Koulujen opinto-ohjaajien tehtävä olisi ottaa huolekseen kevään yhteishaun tulosten julkistamisen jälkeen oppilaat, jotka ovat jääneen ilman koulupaikkaa. (mt. s. 8)

Yhteiskuntatakuun toimivuuden edellytyksenä on toimiva moniammatillinen palveluverkosto (mt. s. 8). Nuorisolaki velvoittaa kuntia muodostamaan paikallisista viranomaisista ohjaus- ja palveluverkoston. Nuorisolain seitsemännessä pykälässä monialaisesta yhteistyöstä on säädetty seuraavasti:

”Paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten kunnassa on oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluvat opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat. Lisäksi verkostoon voi kuulua puolustushallinnon ja muiden viranomaisten edustajia. Verkosto toimii vuorovaikutuksessa nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Kunnat voivat koota myös yhteisen verkoston. Verkosto ei käsittele yksittäistä nuorta koskevia asioita.

Nuorille suunnattujen palvelujen keskinäisen toimivuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tehtävänä on:

- 1) koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi;*
- 2) edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta tavoitteena palvelujen riittävyys, laadukkuus ja saavutettavuus;*
- 3) suunnitella ja tehostaa yhteisiä menettelytapoja nuorten palveluihin ohjautumiseksi ja tarvittaessa palvelusta toiseen siirtymiseksi;*
- 4) edistää nuorten palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdon sujuvuutta suunnittelemalla yhteisiä menettelytapoja viranomaisten kesken.” (Nuorisolaki 2010 7§ a)*

Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman yhtenä pääteemana on Nuorten yhteiskuntatakuun toteutuminen Taivalkosken kunnassa. Valitsin yhteiskuntatakuun omaksi isoksi otsikokseen, koska se on valtakunnallisesti suurennuslasin alla sekä tuore syrjäytymisen ehkäisemisstrategia. Tämän teeman alle kokosin tahoja ja palveluita, jotka

ovat avain asemassa yhteiskuntatakuun toteutumisessa Taivalkoskella. Palveluita ovat: Työ- ja elinkeinotoimisto, Etsivä nuorisotyö, Nuorten työpaja sekä Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Nämä palvelut tekevät tiivistä yhteistyötä sosiaalitoimiston kanssa. Vaikka sosiaalitoimisto on yksi tärkeä osa nuorten yhteiskuntatakuuta, en kirjannut sitä osaksi yhteiskuntatakuun toteutumista, koska sosiaalitoimistolla on tärkeä rooli lasten, nuorten ja lapsiperheiden elämässä jo aikaisemmassa vaiheessa.

4. HYVINVOINTIOHJELMAN TOTEUTTAMINEN

Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma vuoteen 2015 oli toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä suunnitelman, ohjelma tai tapahtuma työelämän tarpeisiin. Opinnäytetyönä toteuttamani hyvinvointiohjelma oli puhtaasti työelämälähtöinen, koska laki velvoittaa kuntia tekemään suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi eli toisin sanoen tällaisia ohjelmia laaditaan työelämässä, jonka vuoksi hyvinvointiohjelman päivittäminen oli hyvä opinnäytetyön aihe.

4.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli päivittää Taivalkosken kunnan Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma vuosille 2012 - 2015, joka on suunnitelman siitä, kuinka Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaa tullaan toteuttamaan vuosien 2012 – 2015 aikana.

Tavoitteena oli tehdä päivitetty tuote Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmasta vuosille 2011, joka sisältää Taivalkoskella lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä palveluita sekä tietoa siitä, millaisessa tilassa nuorten hyvinvointi on ollut vuoden 2012 alussa. Hyvinvointiohjelma julkaistaan internetissä Taivalkosken WWW-sivulla, jossa se on kaikkien kuntalaisten käytettävänä.

4.2 Tuotteen suunnittelu ja toteutus

Opinnäytetyöni ja jatkoa sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjä kehittäväälle projektille, jonka suoritin Taivalkosken kunnan nuorisotoimessa tammikuun - maaliskuun 2012 välisenä aikana. Projektini tarkoituksena oli aloittaa nuorisotyön kehittäminen sellaiseen suuntaan, että se tavoittaisi mahdollisimman suuren osan taivalkoskelaisnuorisista. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että toimintaa kehitettäisiin monen ikäisille ja nuorisotyön toiminta olisi aina kohdennettu tietyn ikäisille nuorille.

Projektin aloittamista varten minun täytyi ottaa selvää nuorison sen hetkisestä tilasta. Tutustuin Vapaa-aikatoimen toiminta suunnitelmaan, Nuorten terveystarkastuksen raporttiin sekä tapasin nuoria ja heidän parissa työskenteleviä ihmisiä. Mukavaa olisi ollut aloittaa jokin täysin uudenlainen toiminta ja unohtaa vanhat, vuosi kymmeniä käytössä olleet tavat ja uuden toimintatavan myötä tehdä projektiin liittyvä opinnäytetyö, Toiminta nuorisotyössä täytyy olla kuitenkin kuntaan laaditun toimintasuunnitelman mukaista. Samalla, kun kartoitin tätä lopullista projektin aihetta, tutustuin myös Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman vuoteen 2011 ja huomasin sen olleen jo vanhentuneen. Siitä sain ajatuksen opinnäytetyölleni.

Ennen kuin itse tuotteen päivittäminen alkoi, tutustuin vanhaan hyvinvointiohjelman lisäksi Kittilän kunnan Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman. Taivalkoskien vanha hyvinvointiohjelma oli mielestäni sekava ja kaipaasin siihen selkeyttä ja realistisuutta. Olisin voinut toteuttaa työni siten, että olisin muokannut vanhaan pohjaan uudet tiedot, mutta selkeyden kaipaamiseksi aloinkin kokoamaan kokonaan uutta ohjelmaa, joka on sisällöltään samansuuntainen. Kittilän kunnan Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma oli selkeä ja helppo lukuinen. Ulkopaikkakuntalaisena sain käsityksen, miten Kittilässä lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään ja miten erilaiset palvelut siellä toimivat.

Aloitin hyvinvointiohjelman päivittämisen toukokuussa 2012. Alusta alkaen minulla oli mielikuva siitä, että hyvinvointiohjelman tulee sisältää juurikin kunnassa tarjolla olevia hyvinvointia edistäviä palveluita ja ohjelmat tulee olla sellainen, että jokainen kuntalainen, joka lukee hyvinvointiohjelman ymmärtää, mitä ohjelmassa tarkoitetaan. Aluk-

si tein sisällysluettelon Kittilän Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman pohjalta. Valitsin sisällysluetteloon pääteemoja, jonka jälkeen kokosin alaotsikoin käsiteltäviä asioita. Näin muotoutui hyvinvointiohjelma sisältö ja sen viisi pääteemaa. Samaan aikaan otin yhteyttä sähköpostitse vanhaa hyvinvointiohjelmaa suunnittelemassa olleisiin henkilöihin ja pyysin heitä lukemaan ja muokkaamaan hyvinvointiohjelmassa olevat tiedot ajantasaisiksi toukokuun loppuun mennessä. Tarjosin myös omaa apuani yhteistyötahoille.

Useimmiten viesteihini vastattiin ja tietoja päivitettiin sovittuun aikaan mennessä. Kesälomien ja työkiireiden vuoksi osa tiedoista tuli päivitettyä syksyllä. Tällainen moniammatillinen työmenetelmä toikin haasteita, koska jokaisella taholla on omat kiirensä ja työnsä, jotka täytyi hoitaa. Kun on kysymys suuresta joukosta ihmisiä, aikataulujen yhteen sovittaminen on haastavaa. Elokuussa odottelu alkoi kyllästyttää, joten osan teksteistä päivitin itse ja lähetin asianosaiselle luettavaksi ja tarkastettavaksi. Kaiken kaikkiaan kaikki tiedot hyvinvointiohjelmaan tuli päivitettyä vasta loka-kuun lopussa pidetyssä Ohjaus- ja palveluverkoston tapaamisessa, jonka jälkeen hyvinvointiohjelma on sellaisessa muodossa kuin se nyt on.

4.3 Henkilökohtainen arviointi

Opinnäytetyönä tällainen yhdessä koottava ohjelma on haastava, koska eteneminen on riippuvainen muistakin kuin itsestään. Tällaisen voisi koota pian, mikäli yhteistyö toimii tai kunnan palvelu ovat niin tuttuja, että kirjoittaminen onnistuu omatoimisesti. Kuitenkaan kukaan ei voi tietää muiden yksiköiden kehittämissuunnista tai aikomuksista. Lisäksi tuotetta toteuttaessa täytyy ottaa huomioon työntilaajan tarpeet sekä tavat tehdä samankaltaisia suunnitelmia. Kuitenkaan ei saa unohtaa koulun vaatimia opinnäytetyön ulkoasuun liittyviä muodollisia seikkoja sekä lähteiden merkintää. Lähteiden merkitseminen ja lähdeluettelon tekeminen tuottikin hieman pään vaivaa, koska työn tilaajalla ei ole tapana käyttää tällaisissa kunnan omissa suunnitelmissa ja ohjelmissa lähteitä, koska ohjelma perustuu kunnan omiin toimintasuunnitelmiin sekä työyksiköitä ohjaaviin lakeihin.

Tavoitteisiin nähden onnistuin työssäni omasta mielestäni hyvin. Tuotteesta tuli selkeä ja tuote sisältää Taivalkosken kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä

palveluita. Toteutus aikataulu venyi, mutta ryhmän kanssa toimiessa täytyy olla kärsivällinen. Tuotetta kootessa opin tuntemaan kuntasektorin hyvinvointia edistävät palvelut huomattavasti paremmin kuin ennen. Lisäksi opinnäytetyö on näyte minun henkilökohtaisesta kasvustani osaksi kunnan henkilöstöä.

Toteutin opinnäytetyöni oman työni ohella, joka oli Taivalkosken nuorisotoimessa. Prosessina työn tekeminen vaati paljon aikaa ja kärsivällisyyttä. Se vei enemmän aikaa, kun oli suunniteltu. Työ eteni välillä jouhevasti, mutta toisinaan sen eteneminen junnasi paikallaan. Eniten aikaa meni odotteluun. Odottelun johdosta syntyi ymmärrys moniammatillisen yhteistyön pulmakohdista sekä kunta sektorilla työskentelestä. Jokaisella ihmisellä työyksiköissä on omat työnsä ja oman työn lisäksi täytyy löytää aikaa yhteistyölle, joka ei välttämättä, edes koske omia töitä suoranaisesti. Kuntasektorilla on ruuhkaa kaikilla aloilla ja mielellään yhteistyötä tehdään, mutta yhteistyölle pitää varata aikaa. Jos omat kalenteri ovat jo täynnä, niin vaikeaa aikaa on löytää, omat työt on kuitenkin hoidettava jokaisella ensisijaisesti. Minullakin täytyi välillä etsiä aikaa opinnäytetyölleni, vaikka se oli osa minun työtehtäviä. Tein opinnäytetyötä osaksi työajalla ja osaksi vapaa-ajalla, jolloin keskittyminen oli intensiivisempää ja työskentely tehokkaampaa.

LÄHTEET

Laki monialaisesta yhteistyöstä 2010/693, 20.8.2010. Viitattu 3.9.2012.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Laki nuorisotyön- ja politiikan kehittämisestä ja toteuttamisesta 2010/693, 20.8.2012. Viitattu 27.8.2012.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Laki valtion nuorisotyön- ja politiikan kehittämisestä ja yhteistyöstä 2009/1453, 22.12.2009. Viitattu 28.8.2012.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Laki valtion asettamasta nuorisoasiain neuvottelukunnasta 2006/72, 27.1.2006. Viitattu 3.9.2012.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 1.2.2012, Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015, Opetus- ja kulttuuriministeriö, julkaisu 2012:6

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Kouluterveyskysely, 26.9.2012. Viitattu 25.10.2012.

<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/index.htm>

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, THL:n tutkimus ja kehittäminen, Viitattu 11.11.2011.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus;jsessionid=9F0AFFDEFCE98A78BD20B63E8B06B206

Työ ja elinkeinoministeriö, Nuorten yhteiskuntatakuu 2013, Työllisyys- ja yrittäjyysosasto 15.3.2012 , Raportti 8/2012

Taivalkosken kunta

Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma vuoteen
2015

Sisällys

JOHDANTO	3
1. LASTEN JA NUORTEN KASVUOLOT JA HYVINVOINTI TAIVALCOSKEN KUNNASSA.	
.....	4
1.1 Asuinympäristö ja asuminen.....	4
1.2 Luontoympäristö.....	4
1.3 Rakennettu ympäristö.....	5
2. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT JA ONGELMIA EHKÄISEVÄT	
PALVELUT	6
2.1 Päivähoito	6
2.2 Peruskoulu	8
2.2.1 Kiva- kouluhanke	9
2.2.2 Iltapäiväkerho	10
2.2.3 Uskalla sanoa ei- kampanja	11
2.3 Lukio	13
2.4 Nuorisotyö	14
2.4.1 Nuorten edustajisto Nedu.....	15
2.5 Liikuntapalvelut.....	16
2.6 Kulttuuripalvelut.....	16
2.6.1 Päättalo-instituutti ja kulttuuripalvelut	16
2.6.2 Kansalaisopisto.....	17
2.6.3 Kirjasto.....	18
2.7 Seurakunnan ja järjestöjen lasten- ja nuortenpalvelut.....	18
2.7.1 Seurakunta	18
2.7.2 4H-YHDISTYS	19
2.7.3 Taivalkosken kuohu	19
2.8 Sosiaali- ja terveystalvelut	20
2.8.1 Neuvola ja kouluterveydenhuolto	20
2.8.2 Päihdepalvelut	21
2.8.3 Mielenterveyspalvelut	24
2.8.4 Sosiaalipalvelut.....	24

3. NUORTEN YHTEISKUNTATAKUUN TOTEUTTAMINEN TAIVALCOSKEN KUNNASSA	26
3.1. Työ- ja elinkeinotoimisto	26
3.2 Etsivä nuorisotyö	26
3.3 Nuorten työpaja	27
3.4 Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto.....	28
4. LASTEN JA NUORTEN KOKEMA HYVINVOINTI	29
4.1 Elinolot	30
4.2 Kouluolot	31
4.3 Koettu terveys.....	33
4.4 Terveystottumukset	35
4.5 Kokemus oppilashuollon tuesta	37
TOIMENPITEET	39

JOHDANTO

Nuorisolaki velvoittaa kuntia tekemään Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman mukaisesti suunnitelman kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tämä Taivalkosken kunnan Lasten ja nuorten hyvinvointi ohjelma vuoteen 2015 on tehty Valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman mukaisesti. Nuorisolain tarkoituksena on tukea lasten ja nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää aktiivista kansalaisuutta sekä sosiaalista vahvistamista ja parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Toteuttaessa nuorisolakia huomioon otetaan yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen. (Nuorisolaki 2006 1 luku 1§). Yksiselitteisesti tämä hyvinvointiohjelma on suunnitelma siitä, miten nuorisolakia noudatetaan Taivalkosken kunnassa.

Taivalkosken kunnan lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmaan on koottu Taivalkoskella lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden hyvinvointia edistäviä ja ongelmia ehkäiseviä palveluita. Hyvinvointi ohjelma on koottu monialaisena yhteistyönä lasten ja nuorten kanssa toimivien tahojen kanssa. Ohjelmassa mainitut asiat perustuvat kunkin työyksikön toiminta- ja kehittämissuunnitelmiin sekä lakeihin, joita työyksiköissä tulee noudattaa.

Ohjelman asiat liittyvät nuorten koulutukseen, työllistymiseen, terveyteen, vapaa-aikaan sekä yhteiskunta takuun toteutumiseen.

1. LASTEN JA NUORTEN KASVUOLOIT JA HYVINVOINTI TAIVALKOSKEN KUNNASSA

Tässä osiossa perehdytään lasten ja nuorten kasvuympäristöön Taivalkosken kunnassa.

1.1 Asuinympäristö ja asuminen

Taivalkosken kunta sijaitsee Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa Koillismaalla. Taivalkosken luonnon monipuolisuus ja rikkaus on perustana alueen kehittämiselle valtakunnallisesti tärkeänä luonto- ja vapaa-ajanalueena (Taivalkoski 2012).

Pitkistä etäisyyksistä huolimatta alueen kehittämisen edellytyksenä ovat olleet varsin hyvät ulkoiset liikenneyhteydet. Kuitenkin toiminnan pääosa perustuu toimiviin tieyhteyksiin. Taivalkosken kunta rajoittuu lännessä Pudasjärven, idässä Kuusamon, pohjoisessa Posion ja etelässä Suomussalmen kuntiin (Taivalkoski 2012)

Taivalkoskella maapinta-alaa on 2438 km². (Maanmittauslaitos 2012) Aukkaita Taivalkoskella oli vuoden 2012 alussa 4422, joista alle 15-vuotiaita on 16,7 %. (Tilastokeskus 2011)

1.2 Luontoympäristö

Taivalkosken luonto tarjoaa monipuoliset puitteet luonnosta nauttimiselle vuodenajasta riippumatta. Järvi ja jokialueilla voi viettää aikaa kalastuksen ja melonnan parissa. Vaaraiset, metsämaisemat mahdollistavat patikoimisen vaihtelevassa maastossa aina korkeilta vaaroilta alaville suoalueille. Taivalkosken rikas luonto mahdollistaa perinteisten elinkeinojen metsästyksen, kalastuksen ja marjastuksen harjoittamisen ja pitää ihmisen lähellä luontoa, vaikka ihminen tänä päivänä tulee toimeen ilman kyseisiä elinkeinoja. (Taivalkoski 2005)

1.3 Rakennettu ympäristö

Taivalkosken kunnan tekniset palvelut vastaavat liikenneympäristön suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta kunnan teiden osalta. Suunnittelu käsittää varsinaisten katujen ja väylien suunnittelun lisäksi myös koko ympäristön suunnittelun (kaava-suunnittelu). Tänä päivänä suunnittelu on kaikilta osin hyvin osallistuvaa suunnittelua (laillinen velvoite) mikä tarkoittaa sitä, että suunnitteluun on kuntalaisilla hyvät mahdollisuudet vaikuttaa. Kaava- ja liikenneväyläsuunnitelmat pidetään nähtävänä (osa suunnitelmista useaan eri otteeseen) ennen niiden vahvistamista. Ympäristön rakentamisessa on suunnittelulla keskeinen merkitys onnistuneen lopputuloksen aikaan saamiseksi. Siksi olisikin erityisen tärkeää, että kuntalaiset osallistuisivat suunnitteluun kommentoimalla niitä niiden nähtävänä oloaikana.

Kaava-suunnittelun kunta ostaa ulkopuolisilta asiantuntijakonsulteilta. Konsultit ovat kokeneita ympäristö- ja liikennesuunnittelijoita. Katujen ja väylien rakentamissuunnittelun toteutetaan pääosin omana työnä.

Tiehallinto vastaa väylien suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta yleisten teiden osalta. Kaava-alueella tehdään jatkuvaa tiivistä yhteistyötä tiehallinnon kanssa liikenneympäristön suunnittelun osalta.

Liikenneturvallisuuteen liittyen kuntaan on perustettu Liikenneturvallisuustyöryhmä, jonka jäsenenä on edustaja kaikista kunnan hallintokunnista. Ala- ja yläasteilta on lisäksi työryhmään nimetty erikseen edustajat (2 opettajaa). Alle kouluikäisiä varten on myös edustaja työryhmässä. Lisäksi työryhmässä on edustajat poliisista, tiehallinnosta ja liikenneturvasta. Liikenneturvallisuustyöryhmä on asiantuntijataho kunnan liikenneturvallisuutta koskevissa asioissa. Se antaa liikenneympäristöön ja -turvallisuuteen liittyviä lausuntoja (mm. koulureiteistä jne.). Ryhmä järjestää liikenneturvallisuuteen liittyvää koulutusta ja valistusta (KVT-suunnitelman pohjalta) tienkäyttäjille. Ryhmä kokoontuu 2-3 kertaa vuodessa ja sille on palkattu sihteeri.

Liikenneturvallisuutta ohjaavina suunnitelmina kunnassa on Taivalkosken kunnan liikenneturvallisuussuunnitelma vuodelta 2001 (liikenneympäristöä koskeva suunnitelma) ja Liikenneturvallisuustyön koulutus-, valistus- ja tiedotussuunnitelma, KVT-suunnitelma (asenteisiin kohdistuva suunnitelma). Suunnitelmat löytyvät kunnan netti-sivuilta. (Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma vuoteen 2011)

2. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT JA ONGELMIA EHKÄISEVÄT PALVELUT

Tähän osioon on koottu lasten ja nuorten hyvinvointia (kasvua ja kehitystä) edistäviä palveluja. Osioon on koottu palvelun tarjoajia terveyden huollosta järjestöjen tarjoamiin harrastus palveluihin.

2.1 Päivähoito

Päivähoito on tammikuussa 2013 osaksi Sivistystoimen tarjoamia palveluita. Taivalkoskella päivähoitoa järjestetään tällä hetkellä kolmessa ryhmäperhepäiväkodissa, hoitajien kotona (tai poikkeustapauksissa lasten kotona) järjestetyssä perhepäivähoi-dossa sekä esikoululaisten iltapäivähoidossa.

Taivalkoskella päivähoidon piirissä on 30–35% päivähoitoikäisistä. Hoitokautena 2011–2012 lapsimäärä on noussut huomattavasti 140 lapseen, kun se viime vuosina on ollut 80–100.

Päivähoitohenkilöstön rooli lasten elämässä on ajankäytöllisesti suuri; kokopäivähoidossa ollessaan lapset ovat 8-10 h vuorokaudessa, viisi kertaa viikossa hoidossa. Tämän ansiosta hoitohenkilökunta tuntee lapsen hyvin ja aitiopaikalla näkemään, jos tämän kehityksessä esimerkiksi on jotakin huolestuttavaa. Varhainen puuttuminen tai varhaisen tuen tarpeen huomaaminen edellyttää työntekijöiltä kykyä tunnistaa lapsen kehityksen normaali vaihteluväli eri osa-alueilla ja poikkeamat siitä.

Varsinkin erilaisia oppimisvaikeuksia voidaan ehkäistä tai lieventää tarpeeksi ajoissa aloitetuilla kuntoutustoimilla.

Siihen, että työntekijät pystyvät huomaamaan, jos lapsen kehityksessä on jotain huolestuttavaa, on yritetty panostaa. Valmiudet lasten kehitystason tuntemukseen tulisi saada jo hoito- ja kasvatustalon peruskoulutuksessa. Lasten havainnointi on avainsana. Tähän olemme ottaneet apuvälineeksi mm. lasten havainnointikaavakkeen, jota on vasu-keskustelun yhteydessä täytetty yhdessä vanhempien kanssa. Myös havainnoinnin tärkeyteen olemme kiinnittäneet huomiota.

Erityislastentarhanopettajan (elto) palveluita kunnan tulisi ostaa tarpeen mukaan. Taivalkoskella erityislastentarhanopettajan palvelut on parin vuoden ajan hankittu ostopalveluna. Laajuus on tällä hetkellä n. 10p/vuosi. Erityislastentarhanopettaja konsultoi työntekijöitä erilaisissa kasvatustilanteissa. Jos jostakin lapsesta on herännyt huoli, elto voi havainnoida lasta ja esittää oman arvionsa tilanteesta. Tässä yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeässä roolissa eikä esim. eltolle puhuta lasten asioista nimillä ilman vanhempien suostumusta.

Yhteistyötä vanhempien kanssa on pyritty kehittämään siten, että lähes koko päivähoidon henkilökunta on saanut THL:n formaattiin perustuvan kasvatuskumppanuuskoulutuksen, jossa perehdytään sekä vanhempien ja lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen, työntekijän ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen, että työntekijän ja vanhemman keskinäisiin väleihin.

Myös moniammatillista yhteistyötä pyritään jatkuvasti kehittämään. Ns. huoli-tiimiin on koottu saman pöydän ääreen neuvolan, sosiaalitoimen ja päivähoidon työntekijöitä. Tämän tiimin on tarkoitus olla antamassa työntekijöille moniammatillista tukea vaikeissa työtilanteissa ja olla keskustelufoorumina perheiden ja perheiden kanssa toimiville.

Neuvolan suuntaan yhteistyöstä on kehitetty mm. laajentuneen 4-vuotistarkastuksen tiimoilta. Koillismaan kunnilla, Kuusamolla, posiolle ja Taivalkoskella on yhteinen kaavakeisto ko. asiaan. Laajennettu 4-vuotistarkastus tarkoittaa, että vanhempien

suostuessa myös päivähoiton mielipiteet lapsen kehityksen edistymisestä saadaan kuuluville.

Myös eri kuntouttavien tahojen kanssa tehdään päivähoidossa yksittäisten lasten kohdalla tiivistä yhteistyötä. Tällaisia yhteistyökumppaneita ovat mm. puheterapeutit, psykologi, toimintaterapeutti, fysioterapeutti. Myös esikoulun työntekijöiden ja erityisopettajan kanssa on tehty yhteistyötä esim. uusien esikoululaisten tiedonsiirtopalaverin muodossa. Myös pidennetyn oppivelvollisuuden polkuja on pyritty yhdessä tämentämään.

Päivähoidon väki osallistuu joka vuosi Varpaat vauhtiin – liikuntatempaukseen. Tempauksen tavoitteena on lisätä lasten päivittäisen liikunnan määrää suotuisalle kahden tunnin tasolle sekä innostaa kasvattajia käyttämään liikunnan keinoja kasvatuksessa.

2.2 Peruskoulu

Taivalkosken kunnan toiminta-ajatuksena on turvata hyvinvoinnin edellytykset yhdessä asukkaiden toiminnan ja elinkeinoelämän kanssa koillismaalaisen luonnon, luonnonvarojen ja kulttuurin tarjoamalta pohjalta. Taivalkosken koululaitoksen tavoitteena on omalta osaltaan tukea näiden päämäärien saavuttamista.

Taivalkosken peruskoulussa toimii luokat 0 – 9. Koululla toiminta on viidessä rakennuksessa, joista kaksi sijaitsee sivukylillä, Hutussa ja Metsäkylässä. Taivalkosken keskustassa peruskoulu toimii kolmessa rakennuksessa. Esikoulu (0- Luokat) sijaitsee Suksitiellä noin 400m:n päässä Alakoulusta (luokat 1 – 6). Alakoulun pihan toisella puolella sijaitsee yläkoulu (luokat 7 – 9). Alakoulu ja yläkoulu sijaitsevat Opintiellä.

Vuonna 2012 kirkonkylällä sijaitsevan peruskoulun luokkakoot vaihtelevat 12 oppilaasta 22 oppilaaseen. Alakoulun puolella on yksi luokka, jossa on 27 oppilasta. Oppilaat on jaettu luokkiin siten, että alakoululla luokkia on pääsääntöisesti kaksi/ ikäryhmä ja yläkoulunpuolella kolme/ikäryhmä. Peruskoulussa on mahdollisuus myös pienryhmäopetukseen. Pienryhmiä alakoululla on neljä. Pienryhmäopetus on toteu-

tettu siten, että pienryhmässä voi olla useamman luokka-asteen oppilaita. Esi-, ensimmäisen- ja toisen luokan oppilaat käyvät koulua samassa luokassa. Kolmas- ja neljäsluokkalaisille sekä viides- ja kuudesluokkalaisille annetaan opetusta ryhmittäin. Lisäksi koulussa toimii harjaantumisloukka kehitysvammaisille oppilaille. Alakoululla työskentelee laaja-alainen erityisopettaja, joka antaa opetusta oppilaan tarpeen mukaan. Hän käy antamassa opetusta myös Hutun ja Metsäkylänkouluilla. Kaikilla alakouluilla työskentelee luokanopettajien apuna kaikkiaan kahdeksan kouluavustajaa. Yläkoulussa pienryhmiä on myös kaksi, ryhmä seitsemäsluokkalaisille ja ryhmä, jossa opetusta saavat kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaist. Yläkoululla työskentelee myös laaja-alainen erityisopettaja, jonka opetuksessa oppilas käy tarvittaessa.

Alakoulussa oppilaat opiskelevat pääsääntöisesti samassa luokassa, mutta jakotunteja on englannissa ja matematiikassa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että puolet luokasta opiskelee englantia samaan aikaan, kun toinen puolisko opiskelee matematiikkaa.

Alakoulun esi- kakkosluokkalaisilla on mahdollisuus osallistua iltapäivä hoitoon. Esi- koululaiset ovat hoidossa omassa koulussaan ja kirkonkylän alakoulun oppilaat käyvät iltapäivä hoidossa Nuorisotiloilla.

Peruskoulussa toimii oppilashuoltoryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti molemmilla ala- sekä yläkoululla. Oppilashuolto ryhmään kuuluu rehtori, erityisopettaja, kouluterveydenhoitaja ja luokanopettaja tai ryhmänohjaaja ja yläkoululla edellä mainittujen lisäksi ryhmään kuuluu apulaisrehtori, opinto-ohjaaja, koulukuraattori, sosiaalityöntekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja ja tarvittaessa mukaan kutsutaan, joku muu asiaan liittyvä henkilö.

Oppilashuoltoryhmässä ryhmä pohtii yksittäisestä oppilaasta herännyttä huolta.

2.2.1 Kiva- kouluhanke

KiVa koulu-hanke on aloitettu koulukiusaamisen vähentämiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi alakoulussa. Koulukiusaamista ehkäisevän ja vähentävän KiVa Koulu -

ohjelman ensimmäiset tulokset osoittavat sekä kiusatuksi joutumisen että toisten kiusaamisen vähentyneen merkittävästi ohjelmaa lukuvuonna 2007–2008 toteuttaneissa kouluissa. Sekä toistuvasti kiusatuksi joutuvien että muita kiusaavien lasten osuus väheni kokeilukouluissa vuoden aikana noin 40 prosentilla. Lisäksi ohjelma vaikutti myönteisesti oppilaiden kouluviihtyvyyteen ja oppimismotivaatioon.

KiVa Koulu -ohjelman kaikille oppilaille tarkoitettuihin toimenpiteisiin kuuluvat mm. oppitunnit, joilla käsitellään kiusaamiseen liittyviä teemoja keskusteluin ja harjoituksin. Kiusaamisen vastaisessa tietokonepelissä oppilaat seikkailevat virtuaalisessa koulussa, Kivalan ala-asteella, pyrkien auttamaan kiusattuja tovereitaan. Lisäksi käytössä ovat selvittelykeskustelut, joihin ryhdytään meneillään olevan kiusaamisen tultua ilmi.

Kiva-kouluhanke on alkanut Taivalkoskella syksyllä 2008. Hankkeen takana ovat opetushallitus ja Turun yliopisto. Keväällä tehtiin kysely ja hankkeen toteuttamisen jälkeen mitataan lopputulos. Hankkeessa noudatetaan opettajan opasta, jossa on runsaasti erilaisia tuokioita ja näitä toteutetaan eri aineiden tunneilla sekä luokanvalvojan tunneilla. Lisätietoja Kiva-kouluhankkeesta löytyy osoitteesta: www.kivakoulu.fi (Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma vuoteen 2011)

2.2.2 Iltapäiväkerho

Nuorisotiloilla toimii iltapäiväkerho kouluaikoina. Iltapäiväkerhotoiminta on Taivalkoskella kunnan järjestämää peruskoulun alaista toimintaa. Toimintaa järjestetään 1.-2.-luokkalaisille lapsille nuorisotiloissa. Lukuvuonna 2011–2012 lapsien määrä on yhteensä 20 lasta. Osalla tarve toimintaan on koko lukuvuoden kestävää ja osalla lyhyempiaikaista.

Päiväohjelman runko etenee päivittäin lähes muuttumattomana. Lapset saapuvat toimintaan koulun päätyttyä klo 12–14 välisenä aikana. Ja ensimmäisenä he tekevät läksyt. Päivän aikana mm. askarrellaan, pelataan ja leikitään. Välipala on tarjolla klo 14 aikaan. Välipalan jälkeen touhut ja leikit jatkuvat. Ulkoilemaan lähdetään yleensä

noin klo 15–15.30. Hyvillä ilmoilla ulkoillaan myös aikaisemmin päivällä, varsinkin jos mennään keinumaa esimerkiksi yläkoulun pihalle. Lapset lähtevät kotiin klo 16-17 välisenä aikana.

Lapsille on varattu yläkoulun liikuntasalista salivuoro kerran viikossa. Salivuoron aikana touhutaan erilaisia liikuntaleikkejä ja -pelejä. Lukuvuonna 2011-2012 liikunta-toimi on ohjaamassa lapsia joka toinen viikko.

Lukuvuonna 2011-2012 iltapäivätoiminnassa on touhuttu muun muassa seuraavaa: askarreltu ohjatusti ja vapaasti, piirretty ja maalattu, kuunneltu musiikkia ja satuja, muovailtu savea, paperimassaa ja muovailuvahaa, katseltu lasten ohjelmia, video-päivä on ollut yleensä perjantaina, vierailtu kirjastossa ja leivottu yhdessä lasten kanssa pullaa, sämpylöitä ym.

2.2.3 Uskalla sanoa ei- kampanja

Yläkoulun seitsemäs luokkalaisille järjestetään vuosittain Uskalla sanoa ei päihteille ja väkivallalle –leiri yhteistyönä vapaa-aikatoimen, sosiaali- ja terveystoimen, seurakunnan, poliisin ja koulun kanssa. Nuoret ovat leirillä yön yli ja leirillä käydään asiaa päihteistä ja käyttäytymisestä alla mainittujen tavoitteiden mukaisesti.

Ohjelman tavoitteet:

- Oppilaiden positiivisien asenteiden ja hyvän käytöksen vahvistaminen
- Antaa oppilaille tietoa ja taitoa sanoa ei päihteille, huumeille ja väkivallalle
- Vahvistaa oppilaiden vanhempien roolia
- Tukea paikallista päihteiden ja huumeiden vastaista toimintaa ja eri tahojen välistä yhteistyötä
 - Osa-alueet ja tarkoitus:
 - Kaveruus

- Auttaa oppilaita arvostamaan ja tuntemaan itseään hieman paremmin oman käyttäytymisen tarkastelulla. Vahvistaa tietoisuutta luokassa vallitsevista säännöistä ja luoda mahdollisuuksien mukaan yhteisymmärrystä niistä. Lisätä oppilaiden välistä luottamusta, keskustella koulu-kiusaamisesta sekä vahvistaa luokan me-henkeä.
- Laki ja oikeus
- Tutustuttaa oppilas "omaan poliisiinsa" ja kertoa miten poliisi toimii. Auttaa oppilaita ymmärtämään lakien ja normien merkityksen ja kertoa heille rikoksenteon seuraamuksista. Auttaa oppilaita ymmärtämään nuorten velvollisuudet ja oikeudet ja selventää, mitkä normit ja pelisäännöt pätevät koulussa. Auttaa oppilaita ymmärtämään mitä on ei-toivottua lähentelyä.
- Tupakka
- Vahvistaa niitä oppilaita, jotka eivät tupakoi. Antaa oppilaille tietoa tupakan riippuvuutta aiheuttavista ominaisuuksista. Keskustella passiivisesta tupakoinnista.
- Alkoholi
- Saada oppilaat ymmärtämään, että useimmat luokkakaverit eivät käytä alkoholia ja kunnioittamaan heitä. Tarjota vaihtoehtoisia päihteettömiä vapaa-ajan harrastuksia. Osoittaa alkoholin ja väkivallan, onnettomuuksien ja seksuaalisen hyväksikäytön väliset yhteydet. Lisätä valmiuksia kohdata vaikeita tilanteita, joita voi syntyä alkoholia käytettäessä. Kertoa alkoholismista koko perheen ongelmana.
- Huumeet
- Vahvistaa huumeiden vastaista asennoitumista. Antaa tietoja huumausainelainsäädännöstä ja huumeiden käytön varhaisista tunnusmerkeistä. Lisätä kykyä kieltäytyä huumeista.
- Median vaikutus

- Saada oppilaat ymmärtämään miten mainokset toimivat ja mitä vaikuttamisen menetelmiä niissä käytetään. Saada oppilaat ymmärtämään, miten alkoholin, tupakan ja huumeiden piilomainontaa tehdään. (Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma vuoteen 2011)

2.3 Lukio

Taivalkosken lukio yhteistyötahoineen tarjoaa peruskoulun suorittaneille ja aikuisopiskelijoille mahdollisuuden kehittää itseään ja laajentaa sekä syventää yleissivistäviä tietojaan ja taitojaan. Näitä taitoja tarvitaan jatko-opinnoissa, työelämässä, yhteiskunnallisessa toiminnassa ja kansainvälisessä yhteistyössä.

Taivalkosken lukio on pieni, mutta sen pienenus mahdollistaa laadukkaan ja henkilökohtaisen opinto-ohjauksen. Oppilaat tunnetaan nimeltä ja opiskeltavien aineiden ryhmäkoot ovat pieniä, jonka ansiosta opiskelijalla on mahdollisuus tukiopetukseen. Oppilashuoltoryhmä kokoontuu tarvittaessa, vähintään kaksi kertaa lukukaudessa. Ryhmässä sovitaan toimintaperiaatteista eri tilanteissa.

Lukio tekee yhteistyötä muiden kunnassa sijaitsevien oppilaitosten kanssa. Opiskelija voi suorittaa opintoja Oulun seudun ammattioppilaitoksessa ja Kansalaisopistossa myös harrastuksia hyväksytään lukion kurssiksi esimerkiksi seurakunnan isostointi ja urheiluseuratoiminta. Päätaloinstituutin tarjoamat kurssit ovat myös lukiolaisien saatavilla.

Lukio on mukana pienten lukiodien verkostossa, jonka keskeinen tavoite on lukiokoulutuksen laadun kehittäminen. Lukio kuuluu myös Pohjois-Pohjanmaan eLukio -verkostoon, jossa on mahdollista suorittaa opintoja niin päivälukiolaisilla kuin aikuisilakin.

Lukiolla on kansainvälistä toimintaa Comenius-hankkeiden kautta. Ystävyyskoulutoimintaa on ollut jo yli 10 vuoden ajan Saksassa Baiersbronnissa sijaitsevan koulun kanssa. Opiskelijavaihtoa on vuosittain.

Lukio tarjoaa sivukyliltä ja vieraspaikkakunnilta tuleville opiskelijoille ilmaisen asuntolapaikan, mikäli opiskelija sitä tarvitsee. Asuntolassa opiskelija opettelee itsenäiseen elämään ja ottamaan vastuuta omasta elämästään ja opinnoistaan. Asuntolalla on valvoja, joka käy päivittäin seuraamassa nuorten asuntola elämää. Asuntola sijaitsee koulun läheisyydessä. (Taivalkosken lukio 2012)

Oppilaskuntatoiminta on aktiivista ja kehittämisasioissa kuullaan oppilaskunnan näkökulmaa asioihin. Lukion kaikki opiskelijat kuuluvat oppilaskuntaan, jonka hallitus valitaan syksyisin. Opiskelijat saavat soveltavan kurssin oppilaskuntatoiminnastaan.

2.4 Nuorisotyö

Nuorisotyön tehtävä on tukea lasten ja nuorten kasvua sekä olla tukena kasvattajien kasvatustyössä.

Taivalkoskella on nuorisotila, joka sijaitsee koulukeskuksessa noin kilometrin päässä Taivalkosken keskustasta. Tila on varustettu monipuolisin aktiviteetein. Tilalle tullessaan nuorella on mahdollisuus pelailla erilaisia pelejä tai vain oleskella. Nuorisotila on paikka, jonne nuoret tulevat tapaamaan toisiaan ja oleilemaan. Nuorisotila on täysin päihteetön paikka, edes energia juomia ei tilalla sallita. Tilaa käyttää pääasiassa alaikäiset nuoret ja lapset, joten täysi-ikäisetkään eivät saa käyttää tilalla tupakkatuotteita tai energiajuomia.

Nuorisotila on avoinna 4 – 5 iltana viikossa (tiistai – perjantai tai tiistai – lauantai). Arki-iltoina tilalla käy kahdesta kymmeneen (2 – 10) nuorta perjantai-iltoina kävijöitä on enemmän. Yläkoulun kyyditysoppilailla on mahdollisuus käydä nuorisotilalla pelailemassa kyyditystä odotellessa. Kuukausittain kuukauden viimeisenä perjantai-iltana tilalla järjestetään nuorisokahvila, jossa järjestetään toimintaa erilaisten teemojen pohjalta eri-ikäisille lapsille ja nuorille. Nuorisokahvila iltoina tila on auki kello 24.00 yöllä ja ilta usein jaetaan siten, että alakoululaiset saavat olla kello 21:n saakka, jonka jälkeen kahvila on tarkoitettu yläkouluikäisille ja sitä vanhemmille nuorille. Nuori-

sokahvilassa pidetään kioskia, jossa myydään kahvia ja makeisia. Kioskin toiminnasta ja illanohjelmasta vastaa Nuokkaritiimi.

Nuokkaritiimi on aktiivisten nuorisotilalla kävijöiden ryhmä. Nuokkaritiimin jäsenet ovat yläkouluikäisiä. Tiimiläisten tehtävä on olla tilalla järjestettävissä tapahtumissa tilalla työskentelevän ohjaajan apuna. Nuokkaritiimiläiset pitävät kioskia, leipovat ja suunnittelevat ja pitävät teemoitetuissa illoissa ohjelmaa. Nuokkaritiimiin kuuluvat nuoret oppivat ryhmässä toimimisen taitoja, vastuuntuntoa ja sitä, että kaikkea ei saa valmiiksi tehtynä, vaan myös itse voi vaikuttaa siihen, millaisia tapahtumia nuorille järjestetään.

2.4.1 Nuorten edustajisto Nedu

Taivalkosken Nuorten Edustajisto (Nedu) on Taivalkosken nuorten ja lasten vaikuttamisen toimielin. Edustajisto perustettiin keväällä 2003 Koillis-Suomen aluekeskusohjelman lasten ja nuorten tulevaisuusohjelmatyön tuloksena. Samaan aikaan perustettiin nuorten edustajistot myös muihin Koillis-Suomen alueen kuntiin.

Taivalkosken Neduun kuuluu 21 nuorisovaltuutettua siten, että kustakin koulusta ja oppilaitoksesta tulee oppilasmäärään suhteutettu määrä edustajia. Edustajat ovat iältään tällä hetkellä 11–18 –vuotiaita. Nedun toimikausi kestää kerrallaan kaksi vuotta. Jäsenet valitaan kunkin oppilaitoksen/yhteisön itse valitsemallaan tavalla.

Edustajiston tärkein tehtävä on saada nuorten ääni kuulumaan kunnan päätöksenteossa. Se tekee aloitteita ja esityksiä viranomaisille nuoria koskevissa asioissa. Lisäksi se järjestää erilaisia tapahtumia nuorille vuosittaisesta toimintarahastaan. Nuorten tekemä työ edustajistossa on täysin vapaaehtoista.

Vuonna 2012 Nedussa ollaan siinä tilanteessa, että nedulaisten aktiivisuun toimintaan osallistumisen ja toiminnan järjestämisen suhteen on vähentynyt. Vuonna 2012 Nedu järjesti suosituksen kesäretken heti kesäkuun alussa Powerparkkiin. Kyseinen retki oli suosittu ja samansuuntaisia retkiä pyritään järjestämään tulevaisuudessakin.

2.5 Liikuntapalvelut

Taivalkoskella on pieneksi paikkakunnaksi varsin monipuoliset mahdollisuudet harrastaa liikuntaa. Koillismaahan luonto jo sinällään luo edellytykset monipuoliseen ja itsenäiseen liikkumiseen. Lisäksi liikuntapaikkarakentaminen on ollut monipuolista. Perusliikuntapaikkojen lisäksi löytyy useita paikkoja, joissa voidaan harrastaa ns. valtavirrasta poikkeavia lajeja. Mm. seikkailulliseen liikkumiseen mahdollisuudet ovat valtakunnallisestikin katsoen hyvät. Paikkakunnalla toimii muutamia aktiivisia urheiluseuroja, joiden piirissä n. 200 alle 30-vuotiaasta liikkuu säännöllisesti. Lisäksi vapaa-aikatoimi on aktiivisesti mukana liikuttamisessa mm. erilaisten liikunnallisten ryhmien ja kerhojen kautta.

Alle 30-vuotiaista taivalkoskelaisista aktiivisimmin urheiluseuratoiminnassa mukana olevien ikäryhmä on 11–15-vuotiaat. Alle 11-vuotiaita seuratoiminnassa on mukana n. 75 % ja 16–20-vuotiaita noin puolet verrattuna 11–15-vuotiaiden ikäryhmään. Ja kun mennään yli 20-vuotiaisiin, niin seuratoiminnassa olevien määrät putoavat selvästi. Huolestuttavaa onkin liikkumisen vähentyminen yläkouluikään tultaessa. Trendi on samanlainen muuallakin maassa. Urheiluseuratoiminta mielletään, ja toki se sitä pitkälti onkin, kilpaurheiluun tähtääväksi toiminnaksi. Ehkäpä seurojen ulkopuoliseen, ohjattuun liikkumiseen olisi tarvetta panostaa. Osalla liikunnalliset elämäntavat jäävät merkittäväksi osaksi arkea, mutta liian monella lapsuuden ja varhaisnuoruuden harrastukset unohtuvat ja tilalle tulee passiivisempia harrastuksia, esimerkiksi tietokoneen ja television ääressä.

2.6 Kulttuuripalvelut

Taivalkoskella kulttuuripalveluita tarjoaa Päätalokeskus, jossa toimii Kansalaisopisto, Päätalo- instituutti, kirjasto ja kulttuuripalvelut.

2.6.1 Päätalo-instituutti ja kulttuuripalvelut

Päätalo-instituutti on Kallioniemi-Säätiön ylläpitämä Pohjois-Suomen kirjoittajakoulutus- ja kulttuurikeskus, joka perustettiin vuonna 1991. Kallioniemi-Säätiön tarkoituk-

sena on kirjoittajakoulutuksen järjestäminen, Kalle Päätalon henkisen ja kirjallisen perinnön vaaliminen ja koillismaalaisen kotiseutu- ja kulttuurityön tukeminen.

Päätalo-instituutti ja kulttuuripalvelut järjestävät monipuolisia kulttuuritapahtumia, joista tärkeimpinä kulttuuri- ja kirjallisuustapahtuma Päätaloviikko ja lastenkulttuuriviikko Naperoviikko. Päätalo-instituutti on järjestänyt kirjoittajakoulutusta vuodesta 1992. Valtakunnallinen Napero-Finlandia sadunkirjoituskilpailu on järjestetty vuodesta 1993 lähtien ja Möllärimestari omakustannekirjoituskilpailu vuodesta 1996 lähtien. Päätalo-instituutti vastaa Päätalo-keskuksessa lisäksi Kalle Päätalon työhuoneesta ja näyttelyistä, taidenäyttelytilasta sekä Professori Kalle Päätalon arkistosta, Satuarkistosta, ja Kulttuuriperinteen digiarkistosta. Lisäksi Kallioniemi-Säätiö ylläpitää Kalle Päätalon lapsuudenkotia Kallioniemeä.

Joka vuosi kaikille Taivalkosken päiväkodin, peruskoulun, lukion ja ammatillisen oppilaitoksen oppilaille tarjotaan mahdollisuutta tutustua Kalle Päätalon näköistyyshuoneeseen ja näyttelyyn sekä taidenäyttelytilaan oppimateriaalien ja opastettujen kierosten avulla.

Taivalkosken ala- ja yläkouluikäisille sekä toisen asteen opiskelijoille järjestettävästä sanataiteen opetuksen määrästä sovitaan vuosittain Kallioniemi-Säätiön ja Taivalkosken kunnan välisessä kulttuurin yhteistyö- ja ostopalvelusopimuksessa. Lukiolainen voi ottaa opinto-ohjelmaansa soveltavaksi kurssiksi sanataidetta.

2.6.2 Kansalaisopisto

Kansalaisopisto tarjoaa opetusta ja harrastusmahdollisuuksia mahdollisimman tasapuolisesti eri kohderyhmille ja ikäryhmille. Opiston opetusohjelmassa otetaan huomioon kuntalaisten toiveet sekä ajankohtaiset yleiset koulutustarpeet ja järjestetään niiden pohjalta koulutusta lukuvuoden mittaisina opintopiireinä sekä intensiivikursseina. Opetusta suunnataan siten, että se tukee lasten ja nuorten tervettä kasvua.

Lapsille ja nuorille opiston opinto-ohjelmassa on vuosittain tarjolla kursseja mm. musiikissa, kuvataiteissa, käden taidoissa, teatteri-ilmaisussa, tanssissa ja liikunnassa.

Lukiolaisilla on mahdollista ottaa opinto-ohjelmaansa soveltavina kursseina kansalaisopiston kursseja. Soveltavaksi kurssiksi lukeminen edellyttää lukion rehtorin hyväksymistä. Mikäli opiston kurssi luetaan lukion opiskelijalle soveltavaksi kurssiksi, on se opiskelijalle ilmainen.

2.6.3 Kirjasto

Oppilaat voivat viettää vapaa-aikaa koulun jälkeen kirjastossa. Kirjastossa on käytössä useampi tietokone, joilla voi etsiä tietoa esim. läksyjä tai esitelmäntekoa varten. Yksi koneista on ns. vartin kone, jolla voi käydä katsomassa sähköpostinsa ja kahteen koneeseen voi varata ajan tunniksi kerrallaan. Tulostusmahdollisuus on ns. aikuisopiskelukoneella. Tulosteista peritään kunnan määräämä maksu.

Lukuharrastuksesta on monenlaista hyötyä. Kaikenlainen lukeminen edistää lukutaitoa ja luetun ymmärtämistä. Lukemalla voi hankkia erilaista tietoa sekä kehittää äidinkielen taitoja niin puhutun kuin kirjoitetunkin kielen osalta. Lisäksi lukeminen ja kirjoittaminen kulkevat käsi kädessä, eli hyvä lukija on usein myös taitava kirjoittaja. Näistä asioista on hyötyä kaikessa opiskelussa nyt ja myöhemmin.

Lukudiplomi on ollut käytössä sekä ala- että yläkoulussa. Tällä hetkellä lukudiplomitoiminta hakee uutta toteutusmuotoa.

2.7 Seurakunnan ja järjestöjen lasten- ja nuortenpalvelut

2.7.1 Seurakunta

Seurakunnan lapsi- ja nuorisotyö kokoaa lapset, lapsiperheet ja nuoret turvalliseen, kotoisaan ympäristöön mukavan yhdessäolon ja tekemisen pariin.

Päiväkerhoissa 3–6-vuotiaat lapset tutustuvat tutussa ja turallisessa ympäristössä uusiin kavereihin, leikkeihin ja lauluihin. Seurakunnan päiväkerho kokoontuu myös kerran viikossa Hutun koululla.

Äidit ja lapset kokoontuvat Mammakahvioon joka toinen viikko seurakuntatalolle ja joka toinen viikko Taivalkosken kunnan nuorisotilaan. Varhaisnuorisotyö antaa nuorelle tilaa etsiä ja pohtia omaa paikkaansa elämässä. Kohtaamispaikkoja ovat nuortenillat, retket, leirit ja tapahtumat.

Rippikoulussa nuori saa rauhassa pohtia elämän kysymyksiä, uskoa ja Jumalan luomaa maailmaa yhdessä toisten nuorten kanssa. Rippikoulu valmistaa nuoren konfirmaatioon.

Seurakunta järjestää retkiä ja matkoja perheille joka vuosi eri kohteisiin.

Seurakunnassa toimii partiolippukunta Kosken kotkat. Kokoontumispaikka, partiokolo, löytyy seurakuntatalolta.

Lapsi- ja nuorisotyö tekee yhteistyötä monien eri tahojen kanssa. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat koulut.

Lähteet: <http://www.taivalkoskenseurakunta.fi/www/lapsi-ja-nuorisotyö/>

2.7.2 4H-YHDISTYS

Taivalkosken 4H-yhdistys kuuluu Oulun 4H-yhdistyksen piiriin. Yhdistys järjestää lapsille ja nuorille erilaisia kerhoja eripuolilla Taivalkosken kuntaa. Kesä aikana 4H-yhdistys mahdollistaa nuorille kunnan tukemana kesätyöpaikkoja ns. ”tonnityötä”, jotka ovat tavallisesti taivalkoskelaisnuorten ensimmäisiä kesätyöpaikkoja. Lisäksi 4H ylläpitää seuraavia kioskeja; Taivalkosken keskustassa sijaitsevaa 4H-puotia, jossa on myytävänä erilaisia käsin valmistettuja tuotteita, kioskia Jokijärvellä (Siltavouti), sekä jäätelökioskia Taivalkosken keskustassa, Päätalotorilla. (Taivalkosken 4H)

2.7.3 Taivalkosken kuohu

Taivalkosken kuohu, TAKU on taivalkoskelainen urheiluseura, jossa on 540 jäsentä. Seurassa toimii kuusi (6) lajijaostoa; koripallo-, lentopallo-, freestyle-, hiihtosuunnistus-, mäkihyppy- ja yleisurheilujaosto, jotka toimivat enemmän tai vähemmän.

Eniten lapsia ja nuoria liikuttaa koripallojaosto, jonka toimintaa pyritään kehittämään tulevaisuudessa. Lentopallojaostolla ei tällä hetkellä ole junioritoimintaa. Muutenkin TAKU:n toimintaan kaivattaisiin mukaan aktiivisia nuoria ja aikuisia.

2.8 Sosiaali- ja terveyspalvelut

2.8.1 Neuvola ja kouluterveydenhuolto

Neurolapalveluja ovat äitiys- ja lastenneuvola, koulu- sekä opiskelijaterveydenhuolto. Äitiys- ja lastenneurolan lääkäriä toimii terveyskeskuksen lääkäri. Ras-kaudenaikaiset neuvolaseurannat toteutetaan suositusten mukaisesti 12-15 käyntiä raskauden aikana. Synnytyksen jälkeen kotikäyntejä tehdään vähintään kaksi kertaa. Perhevalmennusta tarjotaan ensisynnyttäjäperheille. Lapsia syntyy Taivalkoskella n. 30–40 vuodessa. Ehkäisyneurolapalveluja tarjotaan kaikille niitä tarvitseville.

Lastenneurolaikäisiä on Taivalkoskella noin 220. Lastenneurolan lääkäriä toimii lastentautien erikoislääkäri ostopalveluna. Neurolaikäisten lasten terveystarkastukset toteutetaan asetuksen mukaisesti 15 kertaa neurolaiän aikana. Laajennettuja terveystarkastuksia ovat 4kk:n 1,5v:n ja 4v:n tarkastukset. Työvälineinä lastenneurolakäynneillä ovat mm. Vauvojen neurologinen ja psyykinen tutkimusmenetelmä sekä Lasten neurologinen tutkimusmenetelmä.

Koululaisten terveystarkastukset tehdään vuosittain. Asetusten mukaiset laajat terveystarkastukset ovat 1., 5. ja 8. luokalla. Laajan terveystarkastuksen suorittaa sekä terveydenhoitaja että lääkäri. Kouluterveydenhuollon lääkäriä toimii terveyskeskuslääkäri. Kouluterveydenhoitajat osallistuvat oppilashuoltoryhmiin. Peruskouluikäisiä kunnassa on tällä hetkellä noin 500.

Opiskelijaterveydenhuollon lääkäriä toimii terveyskeskuslääkäri. Terveystarkastajan ja lääkärin laaja terveystarkastus toisen asteen opiskelijoille tehdään ensimmäisenä opiskeluvuotena. Opiskelijoita lukiossa sekä ammatti- ja metsäoppilaitoksessa on n.

400. Koulu- ja opiskelijaterveydenhoitajat osallistuvat koulujen ja oppilaitosten oppilashuoltotyöhön.

Lisäksi neuvolassa on aloitettu perhetyöntekijän toiminta perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja neuvolatyön tukemiseksi. Perhetyöntekijä on mm. mukana lastenneuvolan terveydenhoitajan suorittamalla 1kk:n kotikäynnillä.

2.8.2 Päihdepalvelut

Päihdehuoltolaissa määritellään, että päihdehuolto tulee järjestää sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa oleva tarve edellyttää (Päihdehuoltolaki 1986). Luvussa kerrotut päihdepalvelut koskevat pääsääntöisesti 18 - 29-vuotiaita nuoria, koska alle 18-vuotiaat päihteidenkäyttäjänuoret kuuluvat lastensuojelun piiriin. Lastensuojelusosiaalityöntekijä voi tarvittaessa ohjata asiakkaan päihdetyöntekijän vastaanotolle.

Taivalkoskella päihdetyötä koordinoi päihdetyöntekijä, joka on aloittanut tehtävässä elokuussa 2011. Päihdetyön koordinoinnin lisäksi päihdetyöntekijän tehtävä on asiakastyö, kunnan päihdepalveluiden kehittäminen ja yhteistyö eri sektoreiden kanssa. Asiakas voi ottaa suoraan yhteyttä päihdetyöntekijään tai hän voi tulla muuta kautta, esimerkiksi terveyskeskuksen, mielenterveystoimiston, sosiaalitoimen tai kuntouttavan työtoiminnan kautta. Tällaista mallinnusta, jossa on kerrottu päihdekuntoutujan polku, ollaan tekemässä Taivalkoskella (Päihde- ja mielenterveystyön strategia, joka ilmestyy syksyllä 2012). Mallinnuksessa määritellään yhteistyötahot ja heidän tekemänsä työ päihdekuntoutujan polulla, päihdetyöntekijän työ asiakkaan kanssa ja lisäksi jatkohoitomahdollisuudet, mikäli avohoito ei riitä. Päihdetyöntekijä huolehtii asiakkaan avohoidosta, johon kuuluu mm. keskustelut, lääkehoito, laboratorioseurannat, testit ja korva-akupunktio. Tarvittaessa asiakas voidaan ohjata laitostuntoutukseen.

Asiakkaan mahdollisuudesta päästä laitostuntoutukseen keskustellaan moniammatillisessa päihdetiimissä, jossa on mukana niin terveyden- kuin sosiaalipuolen henkilökuntaa, kuten päihdehuoltolaki (1986) edellyttää. Mikäli asiakas tarvitsee laitostuntoutusta ja on itse sinne halukas lähtemään, hän voi saada siihen maksusitoumuksen

sosiaalitoimesta. Päihdetiimissä käydään läpi myös asiakasasioita ja mietitään päihdehuollon kehittämistä ja yhteistyön toimivuutta. Asiakkaan kannalta on tärkeää, että hänen asioistaan voidaan keskustella moniammatillisessa työryhmässä, koska yleensä asiakkaat ovat moniongelmaisia, heillä on päihteisiin liittyen ongelmia niin asumisen, toimeentulon kuin työtoimintojen suhteen. Se, että päihdepalveluita kehitetään auttaa asiakkaita saamaan erilaisia päihdepalveluita.

Taivalkoskella on lakisääteisesti järjestetty opiaattiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoito (asetus opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta eräillä lääkkeillä 33/2008). Mikäli nuorella ilmenee huumeiden käyttöä, voidaan hänet ohjata päihdetyöntekijän vastaanotolle, jota kautta on mahdollista päästä vieroitus- ja/tai korvaushoitoon. Vieroitus- ja korvaushoito tapahtuu PPSHP:n laatiman laatukäsikirjan mukaisesti. Korvaushoidon arviointia varten vaaditaan lähete ja korvaushoidon aloitus tapahtuu Oulussa psykiatrian klinikalla. Korvaushoito on pitkäaikaista hoitoa ja siihen vaaditaan sitoutumista. Sitä varten asiakasta sitoutetaan hoitoon jo ennen korvaushoidon aloitusta säännöllisillä huumeeseuloilla ja päihdetyöntekijän avokäynneillä. Korvaushoidon lääkkeet haetaan hoidon aikana terveyskeskuksesta arkisin päivystyksestä ja sunnuntaisin vuodeosastolta. Asiakasta pyritään korvaushoidossa kuntouttamaan joko kouluun tai työhön. Psykososiaalista kuntoutusta ovat mm. keskustelut päihdetyöntekijän vastaanotolla, kuntouttava työtoiminta ja päivätoiminta.

Vieroitushoidon voi aloittaa terveyskeskuslääkäri. Vieroitushoidossa asiakas vieroitetaan keskushermostoon vaikuttavista lääkeaineista. Myös vieroitushoidossa oleva asiakas käy päihdetyöntekijän vastaanotolla ja huumeeseuloissa. Lisäksi hänet pyritään saamaan joko päivätoimintaan tai kuntouttavaan työtoimintaan. Niin vieroitus- kuin korvaushoidossakin asiakkaalle tehdään apteekkisopimus, jotta lääkkeiden väärinkäyttöä ei ole enää mahdollista jatkaa.

Mikäli asiakas tarvitsee katkaisuhoidoa pitkään jatkuneen alkoholinkäytön takia tai hänellä on tullut itsetuhoisuutta masennuksen ja päihteidenkäytön vuoksi, voidaan hänet ohjata päivystävän lääkärin läheteellä vuodeosastolle katkaisuhoidoon. Katkaisuhoidossa asiakas saa lääkitystä oireisiinsa ja on seurannassa. Osastolta ollaan yhteydessä lastensuojelusosiaalityöntekijään, mikäli asiakas on alaikäinen ja/tai päihdetyöntekijään jatkohoidon järjestämiseksi.

Mikäli nuorella on päihdeongelma ja/tai mielenterveysongelmia, voidaan hänet ohjata tarvittaessa psykologin tutkimuksiin ja psykiatrin arvioon lääkityksen tai jatkotoimenpiteiden suhteen. Psykiatri käy paikkakunnalla kerran kuukaudessa ja psykologi viikoittain. Neuropsykologin palveluita on mahdollista saada ainakin Virta-hankkeen aikana ja mahdollisesti jatkossa ostopalveluna.

Jatkossa päihdetyötä on tarkoitus juurruttaa Taivalkoskelle, koska se on kuitenkin suhteellisen uusi asia. Olemassa olevien palveluiden toimivuutta kokeillaan ja seurataan ja mietitään yhteistyön toimivuutta ja sujuvuutta yhteistyössä eri tahojen kanssa. Mm. moniammattillisessa päihdetiimissä on mahdollista tuoda esille kehittämistoiveita päihdetyön suhteen. Taivalkoski on mukana Virta-hankkeessa, jonka tavoitteena on vahvistaa elämänkaaren eri vaiheissa ja pysyvässä syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden elämän merkityksellisyyden kokemista, voimavarojen vahvistumista ja arjen hallintaa. Hankkeessa keskitytään erityisesti kuntouttavan työtoiminnan ja päivätoiminnan kehittämiseen. Juuri näitä toimintoja päihdeasiakkaat tarvitsevat, jotta he kykenevät kuntoutumaan ja pääsemään irti päihteistä. Jatkossa olisi hyvä miettiä ennalta ehkäisevän päihdetyön toimintoja poikkihallinnollisesti ja miten ehkäistä nuorten päihteiden käyttöä ja siitä seuraavia haittoja jo hyvissä ajoin ja tehdä konkreettisia toimenpiteitä asian suhteen. Nuoret tarvitsevat matalan kynnyksen paikkoja, joista tietoa on saatavilla ja jossa he voivat jutella päihteistä ja päihteidenkäytöstä. Taivalkoskelle ollaan suunnittelemassa A-kilta toimintaa. A-killat ovat päihteettömiä ja toiminnallisia yhteisöjä ja yhdistyksiä. A-killoissa on monenlaista toimintaa mm. harraste- ja keskusteluryhmiä. A-kiltatoiminta on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumatonta. Toimintaan mukaan voivat tulla kaikki päihdetoipujat, heidän läheisensä sekä päihdetoipumisen edistämisestä kiinnostuneet.

Nuorten kohdalla yhteistyötahoja päihdetyössä ovat sosiaalitoimisto, työllistämisyksikkö (työllistämisen yhteistyöryhmä, päihdetiimi), nuorten työpaja (pajatiimi), terveyskeskus, mielenterveystoimisto, terveydenhoitajat, laituskuntoutuspaikat, psykiatrit, psykologi, Virta-hankkeen projektityöntekijä, te-toimisto.

Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41

STM:n asetus opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta eräillä lääkkeillä
33/2008

PPSHP 2011. Laatukäsikirja. Päihdepotilaan hoitoprosessi.

2.8.3 Mielenterveyspalvelut

Taivalkosken terveyskeskuksessa työskentelee psykiatrinen sairaanhoitaja, joka ottaa vastaan lapsia ja nuoria, mikäli koulussa, vanhemmilla tai nuorella itsellään on ilmennyt jotakin huolta lapsesta tai nuoresta. Psykiatrisen sairaanhoitajan tehtävä on kartoittaa, millaista apua asiakas tarvitsee. Usein keskustelu hoitajan kanssa riittää avuksi. Psykiatrinen sairaanhoitaja tekee yhteistyötä kodin, koulun, terveydenhoitajien ja muun hoitohenkilökunnan sekä sosiaalitoimiston kanssa. Asiakkaina psykiatrisella sairaanhoitajalla käy eri-ikäisiä koulua käyviä lapsia ja nuoria, koulunsa lopettaneita työttömiä, syrjäytymisvaarassa ja jo syrjäytyneitä nuoria. Psykologin palvelut ostetaan yksityiseltä palveluntuottajalta.

2.8.4 Sosiaalipalvelut

Sosiaalityö on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua. Lain mukaan sosiaalityöllä tarkoitetaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön suorittamaa ohjausta, neuvontaa ja sosiaalisten ongelmien selvittämistä sekä muita tukitoimia, jotka ylläpitävät ja edistävät yksilöiden ja perheiden turvallisuutta ja suoriutumista sekä yhteisöjen toimivuutta. Kasvatus- ja perheneuvonnalla tarkoitetaan asiantuntija-avun antamista kasvatus- ja perheasioissa sekä lapsen myönteistä kehitystä edistävää sosiaalista, psykologista ja lääketieteellistä tutkimusta ja hoitoa. Sosiaalityö on ammatillista toimintaa, jolla pyritään yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointiin sekä sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseen, vähentämiseen ja poistamiseen. Sosiaalityötä tehdään yksilöiden, perheiden, verkostojen, ryhmien ja yhteisöjen kanssa. Sosiaalityön tavoitteena on kunnan asukkaiden ja sosiaalipalvelujen asiakkaiden elämänedellytysten ja toimintamahdollisuuksien lisääminen. Sosiaalityöllä ehkäistään ihmisten sosiaalisen toimintakyvyn ja elämänhallinnan uhkia ja häiriöitä sekä niiden seuraamusvaikutuk-

sia. Sosiaalityö on suunnitelmallista ja tavoitteellista asiakastyötä, jota tukee asiakkaan kanssa laadittu asiakassuunnitelma. Sosiaalityöhön sisältyy neuvontaa ja ohjausta sosiaalipalveluiden ja –etuuksien hakemisessa, erilaisten sosiaalipalvelujen ja –etuuksien myöntämistä ja yksilöiden, perheiden ja lasten tukemista erilaisissa kriiseissä. Sosiaalityö on keskeinen osa lastensuojelun toimintaa ja perheiden tukemista, koulun psykososiaalista työtä, päihde- ja mielenterveystyötä, vammais- ja vanhus-tenhuoltoa, kuntouttavaa työtoimintaa sekä maahanmuuttajatyötä. Sosiaalityötä tehdään myös terveydenhuollossa, asumispalveluissa ja laitoshoidossa.

Sosiaalityöntekijä on mukana yläkoulun oppilashuoltoryhmässä sekä tarvittaessa konsultatiivisena tukena alakoulun oppilashuoltoryhmälle. Lapsen asioissa tehdään tiivistä yhteistyötä koko perheen kanssa. Moniammattillinen huolitiimi on sosiaali- ja terveystoimen yhteistyöryhmä, jossa lasten, nuorten ja perheiden asioihin liittyviin huolenaiheisiin pyritään tarttumaan mahdollisimman varhain. Työllistymiseen, koulutukseen ja työtoimintaan liittyvissä asioissa yhteistyötä tehdään tiiviisti TE-toimiston, työllistämisyksikön ja työpajan kanssa. Päihteiden käyttöön, hoitoon ja kuntoutukseen liittyvissä asioissa tehdään yhteistyötä päihdetyöntekijän kanssa. Lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen sekä mielenterveyteen liittyvissä asioissa tehdään yhteistyötä mielenterveystoimiston ja lasten- ja nuorten psykiatrin sekä Kuusamon perheneuvolan kanssa. Ehkäisevällä lastensuojelutyöllä (kuten perhetyöllä) pyritään tukemaan koko perhettä. Avohuollon tukitoimet (kuten tukihenkilö, tukiperhe, lyhytaikainen sijaishuolto) ovat aina ensisijaisia tukimuotoja, mutta tarvittaessa, perheen tai lapsen tilanteen kriisiytyessä, otetaan käyttöön muita lastensuojelun tukitoimia.

Sosiaalitoimistoon voi tulla asiakkaaksi kuka tahansa ilman erillistä lähetettä tai vastaavaa. Huolenaiheena voi olla esimerkiksi omaan itseen (kasvuun ja kehitykseen), toimeentuloon, opiskeluun, perheeseen tai muuhun verkostoon liittyvä asia. Sosiaalityöntekijän kanssa keskustelut ovat luottamuksellisia, mutta mikäli kyseessä on lastensuojelullinen huoli, on sosiaalityöntekijällä velvollisuus ottaa yhteyttä myös huoltajiin.

3. NUORTEN YHTEISKUNTATAKUUN TOTEUTTAMINEN TAIVALCOSKEN KUNNASSA

3.1. Työ- ja elinkeinotoimisto

Työ- ja elinkeinotoimiston velvollisuus on tarjota jokaiselle alle 25-vuotiaalle työttömälle viimeistään kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen työtä, koulutusta työharjoittelua, työnhakuvalmennusta tai ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalveluita. Työ- ja elinkeinotoimisto auttaa ammatinvalinnassa ja neuvoa, mistä ja miten voi hankkia sopivan koulutuksen. Toimistosta saa myös tietoa avoimista työpaikoista ja siitä, mistä ja miten avoimia työpaikkoja voi hakea.

3.2 Etsivä nuorisotyö

Nuorisolain vuoden uudistus toi tullessaan ohjeistuksen etsivästä nuorisotyöstä. Vuonna 2011 uudistettu laki ei määrittele etsivän nuorisotyön toimintatapoja, vaan se kehottaa kuntia järjestämään paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivia toimintamuotoja:

”Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arviointonsa tuen tarpeesta.” (Nuorisolaki 20.8.2010/693.)

Taivalkosken kunnassa etsivä nuorisotyö sai lähtölaukauksensa syksyllä 2010, jolloin kuntaan palkattiin kaksi työntekijää kehittämään ja luomaan etsivän työn pohjaa. Etsivä nuorisotyö jaettiin kahtia kouluissa ja nuorten työpajalla tapahtuvaksi työksi. Etsivän nuorisotyön toimintamuoto vaihtui helmikuussa 2012 jolloin myös työntekijä vaihtui. Nyt etsivä nuorisotyö on murrosvaiheessa ja työlle etsitään juuri Taivalkosken kunnalle istuvia toimintamuotoja. Tärkein tavoite etsivälle nuorisotyölle on ehkäistä nuorten syrjäytymistä

3.3 Nuorten työpaja

Nuorten työpajatoimintaa on Taivalkoskella ollut vuodesta 1994. Työpajatoiminta on vakinaistettu 1.1.2009. Työpaja tarjoaa ensisijaisesti 17–29-vuotiaille nuorille koulutusta elämänhallinnan eri alueilta, työtä ja työharjoittelua sekä kuntouttavaa työtointa. Pajassa voi työskennellä myös peruskoulun ja ammattioppilaitosten opiskelijoita työelämään tutustumis- ja työharjoittelujaksoilla.

Työpajatoiminnan tavoitteena on pyrkiä ensisijaisesti parantamaan nuorten arkielämän taitoja ja elämänhallintaa. Nuoria kannustetaan oman alan löytämisessä sekä tuetaan ja ohjataan heitä kaikin tavoin heidän pyrkimyksissään ja tavoitteissaan kohti tasapainoista elämää, koulutusta tai työelämää. Työpajatoiminta tukee nuorten toiminnallisia ja ammatillisia valmiuksia rakentamalla siltaa koulutuksen ja työelämän välille. Pajatoiminta on tehokas yhteisöllinen väline nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Työpaja tarjoaa nuorelle yhteisön ja vahvistaa hänen kiinnittymistään ja sitoutumistaan yhteiskuntaan. Hyvä työpajatoiminta on jo sellaisenaan ehkäisevää päihdetyötä.

Nuorten työpajan henkilöstö koostuu työpajaohjaajasta, nuoriso-ohjaajasta sekä sosiaalikasvattajasta. Taivalkosken kunnan nuorten työpajassa työmenetelminä käytetään ryhmävalmennusta, työvalmennusta ja yksilövalmennusta. Ryhmä-valmennusta ovat esim. yritysvierailut ja tutustumiskäynnit oppilaitoksissa ja messuilla sekä yhteiset liikuntailtapäivät kerran viikossa.

Työ-, yksilö- ja ryhmävalmennuksesta vastaavat pajaohjaaja, nuoriso-ohjaaja sekä sosiaalikasvattaja yhdessä. Eri valmennusmuotoja hyödynnetään joustavasti yksilöllisten tarpeiden ja tilanteiden mukaan pajajakson aikana. Työvalmennus tähtää työpaja-asiakkaan työkyvyn ja työtaidon parantumiseen. Yksilö-valmennus tähtää asiakkaan toimintakyvyn parantumiseen. Jokaiselle nuorelle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma siitä miten pajajakson aikana edetään ja mitä tavoitteita jaksolle kulloinkin asetetaan. Apuna käytetään pajanuoren kansiota, mihin kaikki keskustelut ja tapahtumat kirjataan.

Apuna työskentelyssä on ammattihenkilöistä koostuva yhteistyöverkosto, joka koontuu säännöllisesti pohtimaan yksittäisen nuoren tilannetta ja tarvittavia tukimuotoja. Erilaisuuden ja yksilöllisyyden huomioiminen vaatii erilaisia työmuotoja ja joustavuutta niiden toteuttamisessa.

Taivalkosken nuorten työpajalla tehdään pääsääntöisesti puu- ja metallitöitä. Tilaustöitä tehdään yrityksille ja kunnan eri hallintokunnille sekä yksityisille henkilöille. Toimintaan kuuluu myös vanhojen huonekalujen kunnostustyöt. Työpaja vuokraa Ram1rent Oyj:n rakennuskoneita ja – laitteita yritysten, yksityisten ja kunnan tarpeisiin.

Tällä hetkellä työpajatoiminta rahoitetaan kunnan omalla rahoitusosuudella, työpajatoiminnan työn myyntituloilla tuotteista ja työpalveluista sekä lääninhallituksesta tulevalla valtionavustuksella.

Taivalkosken nuorten työpajan ohjaamisesta ja kehittämisestä vastaa nuorten ohjaus- ja palveluverkosto.

3.4 Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto

Nuorisolaki (2010) uudistui 1.1.2011. Nuorisolain seitsemännen pykälän mukaan kunnissa tulee olla nuorten ohjaus- palveluverkosto, jonka tehtävä on edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta. Lakiuudistuksessa säädetään myös erikseen etsivästä nuorisotyöstä, jonka tarkoituksena on etsiä ja ohjata nuori palvelujen ja tuen piiriin. Tämän tarkoituksena on edistää nuoren kasvua ja itenäistymistä sekä pääsyä koulukseen ja työmarkkinoille. Lakiuudistus määrittää myös säännöksen tilanteissa, joissa viranomaisten tulisi luovuttaa salassapitosäännösten estämättä etsivälle nuorisotyölle tiedot nuorten tavoittamista varten. (Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.)

Ohjaus- ja palveluverkosto on perustettu Taivalkosken kuntaan 15.12.2011. Kunnassa on aikaisemmin toiminut lasten ja nuorten tukiryhmä, jonka ohjaus- ja palveluverkosto nyt korvaa. Verkostoon on koottu osaava joukko eri alojen edustajia: opetus-

toimesta, sosiaali- ja terveystoimesta, nuorisotoimesta, työllistämisyksiköstä, nuorten työpajalta, poliisista, työ- ja elinkeinotoimistosta, Oulun seudun ammattiopistosta sekä seurakunnasta. Laki velvoittaa ohjaus- ja palveluverkostoon kuulumaan edustajia opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimesta sekä työ- ja poliisihallinnosta (Nuorisolaki 2010). Kunnan tarpeita huomioiden tiimiin kuuluu myös seurakunta.

Verkoston kehittämisen tarkoituksena on kehittää nuorisolain uudistuksen vaatimaa monialaista yhteistyötä. Tarkoituksena on kehittää tiimin toimintaa niin, että se olisi mukana myös nuorten yhteiskuntatakuun toteutumisessa kunnassa. Toiminnan tavoitteena on muodostaa nuorten tarpeita vastaava ja palveluita koordinoiva työryhmä. Tavoitteena on ennaltaehkäistä nuorten syrjäytymistä, sekä että jo ennestään hyvin hallinnassa oleva nuorisotyöttömyys pysyisi samana, tai jopa paranisi. Toiminnan vakiinnuttua voidaan kunnan palveluista tehdä nuorille ja heidän vanhemmilleen suunnattu opas, joka osaltaan madaltaa kynnystä hakeutua palveluiden piiriin.

Jotta verkoston tarkoitus ja tavoite kohtaisivat, tulee sen toimia myös tulevaisuudessa kehittävällä työotteella ja tiiviissä yhteistyössä. On tärkeätä, että verkostolla olisi aina motivoitunut vetäjä, joka pitää huolen, että verkosto kokoontuu tarvittaessa ja, että tieto eri tahojen välillä kulkee. Verkoston sisäisillä suhteilla on myös suuri merkitys, jotta yhteistyö eri toimijoiden välillä olisi toimivaa ja tuloksellista.

4. LASTEN JA NUORTEN KOKEMA HYVINVOINTI

Tässä osiossa on vuonna 2011 Taivalkosken, yläkoululla 8.- ja 9.-luokkakaisille sekä lukion ensimmäisen sekä toisen vuosikurssinopiskelijoille tehdyn Terveys ja hyvinvointilaitoksen (THL) terveystutkimuksen tuloksia siitä, miten nuoret kokevat oman hyvinvointinsa. Kysely on tehty yläkoulun kahdeksas ja yhdeksäsluokkalaisille sekä lukion ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijoille joka toinen vuosi vuodesta 2003 alkaen. Kouluterveystutkimuksen avulla päättäjät ja viranomaiset saavat tietoa nuorten hyvinvoinnista ja tällä tavoin he voivat kehittää nuorten hyvinvointia tulevaisuuden varalle.

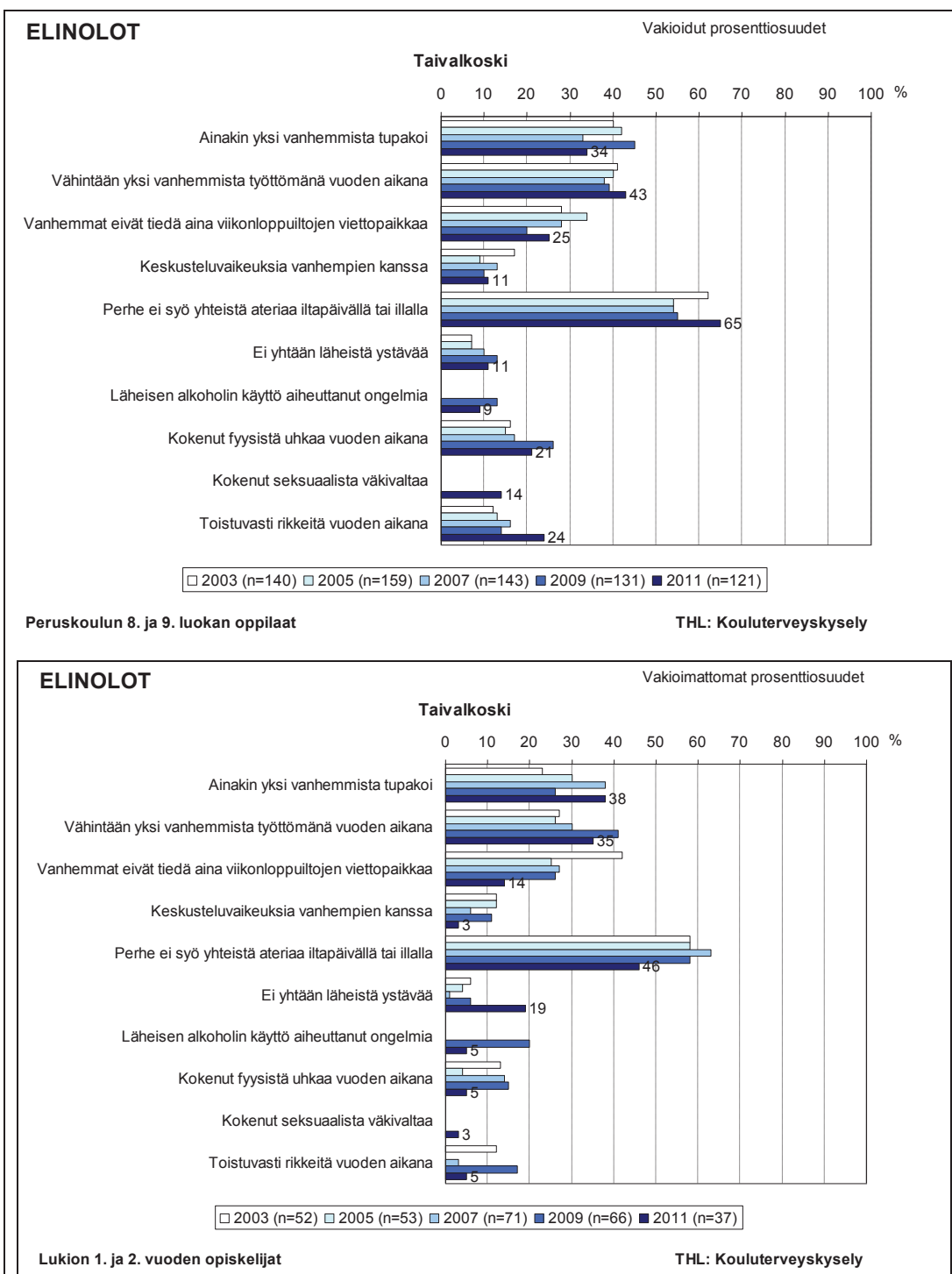
Taulukoissa näkyy vuosien 2003- 2011 tulokset erivärein, joista voi tarkastella, mihin suuntaan taivalkoskelaisnuorten kokema hyvinvointi on kehittynyt. Värien symbolit näkyvät taulukoiden alareunassa. Mikäli jonkin väitteen kohdalla ei ole kuin yksi viiva, se tarkoittaa sitä, että kysymystä ei ole aikaisempina vuosina ollut kyselyssä. Alalaidasta voi myös nähdä, onko taulukko yläkoululaisista ja vai lukiolaisista.

Taulukoita tutkiessa kannattaa ottaa huomioon se, että oppilasmäärät erityisesti luki-ossa on vähentynyt aikaisemmista vuosista. Prosenttiluvut voivat näyttää suurilta, mutta todellisuudessa ne tarkoittavatkin vain muutamaa oppilasta tai samaa määrää kuin aikaisempina vuosina. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ongelmia pitäisi jotenkin vähätellä. Se tarkoittaa sitä, että nuorten tilanteisiin ja ongelmiin voi vaikuttaa nopeasti, mikäli nuoret ovat halukkaita myös itse vaikuttamaan asioihin.

4.1 Elinolot

Elinoloja koskevilla kysymyksillä on pyritty kartoittamaan sitä, millaisissa elinoloissa nuoret elävät. Taulukosta voi nähdä, että yläkoululaisten vanhempien työttömyys on lisääntynyt hieman aikaisemmista vuosista, perheet eivät syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla sekä nuorten toistuvat rikkeet vuoden aikana on lisääntynyt. Vanhemmat tietävät lastensa viikonlopuviettopaikan paremmin kuin vuosien 2003 – 2007 aikana, mutta huonommin kuin vuonna 2009. Seksuaalista väkivaltaa on kokenut 14 % , tätä ei kuitenkaan voi verrata aikaisempiin vuosiin, koska kysymystä ei ole aikaisemmin kyselyssä kysytty.

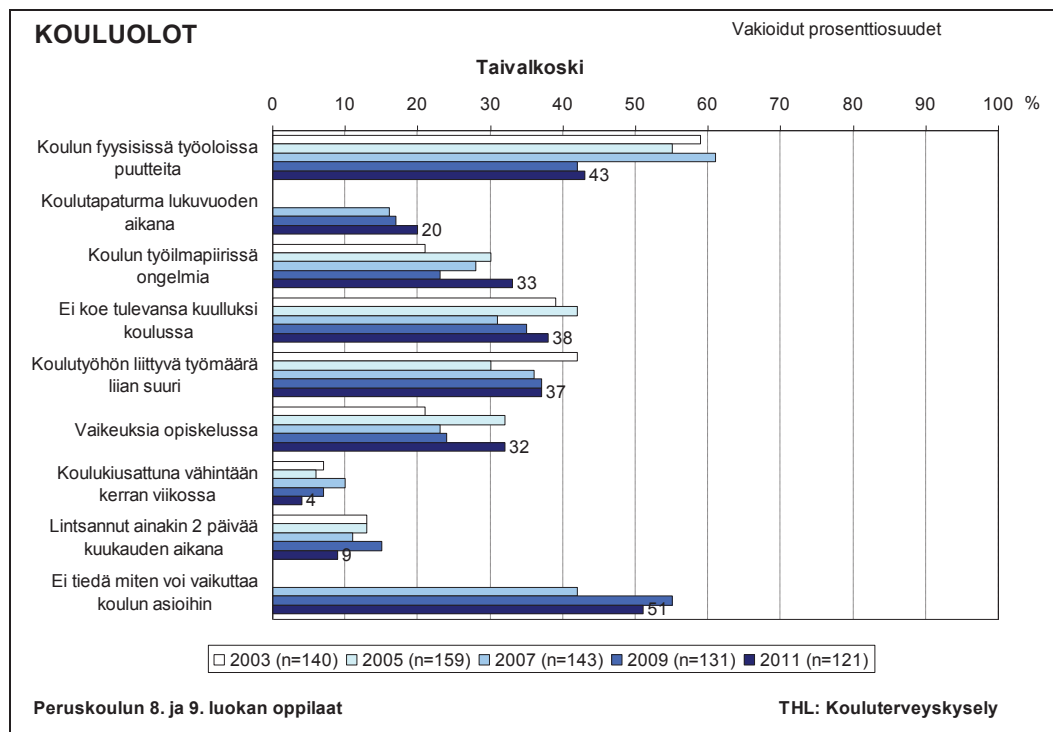
Lukiolaisten kohdalla silmään erityisesti pistää läheisten ystävien puute. Tämä voi johtua siitä, että läheisimmät ystävät ovat muuttaneen opiskelemaan toiselle paikkakunnalle ja sitä myöten ystävyys on hiipunut. Kavereita nuorilla luultavasti on, mutta se läheisin ystävä puuttuu.

Taulukot 1. ja 2.

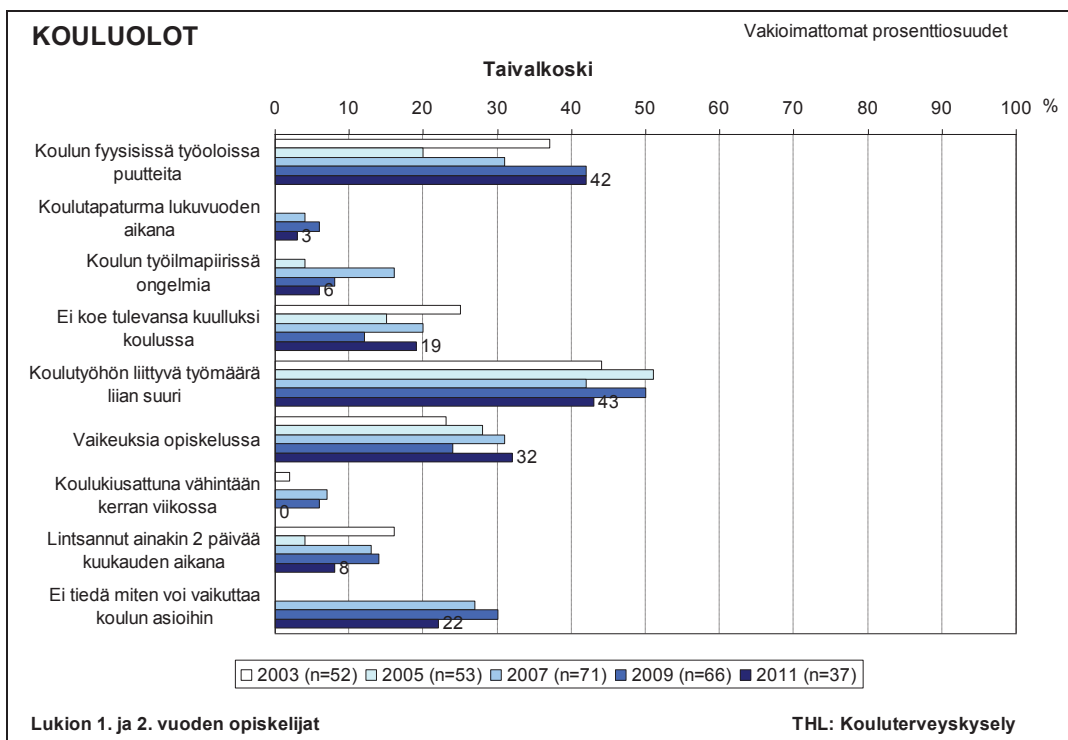
4.2 Kouluolot

Kouluoloissa peruskoululaisten osalta ei ole tapahtunut järkyttäviä muutoksia aikaisempiin vuosiin verrattuna. Suurin negatiivien muutos, joka aikaisempiin vuosiin verrattuna on tapahtunut, on koulun työilmapiirissä. Oppilaat ei näytä tietävän, miten koulun asioihin voi vaikuttaa ja osa kokee, ettei tule kuulluksi koulussa. Muuten peruskoulun puolella kouluoloissa on petrattu ja aikaisemmista vuosista. Näyttää siltä, että oppilaat viihtyvät koulussa.

Taulukko 3.

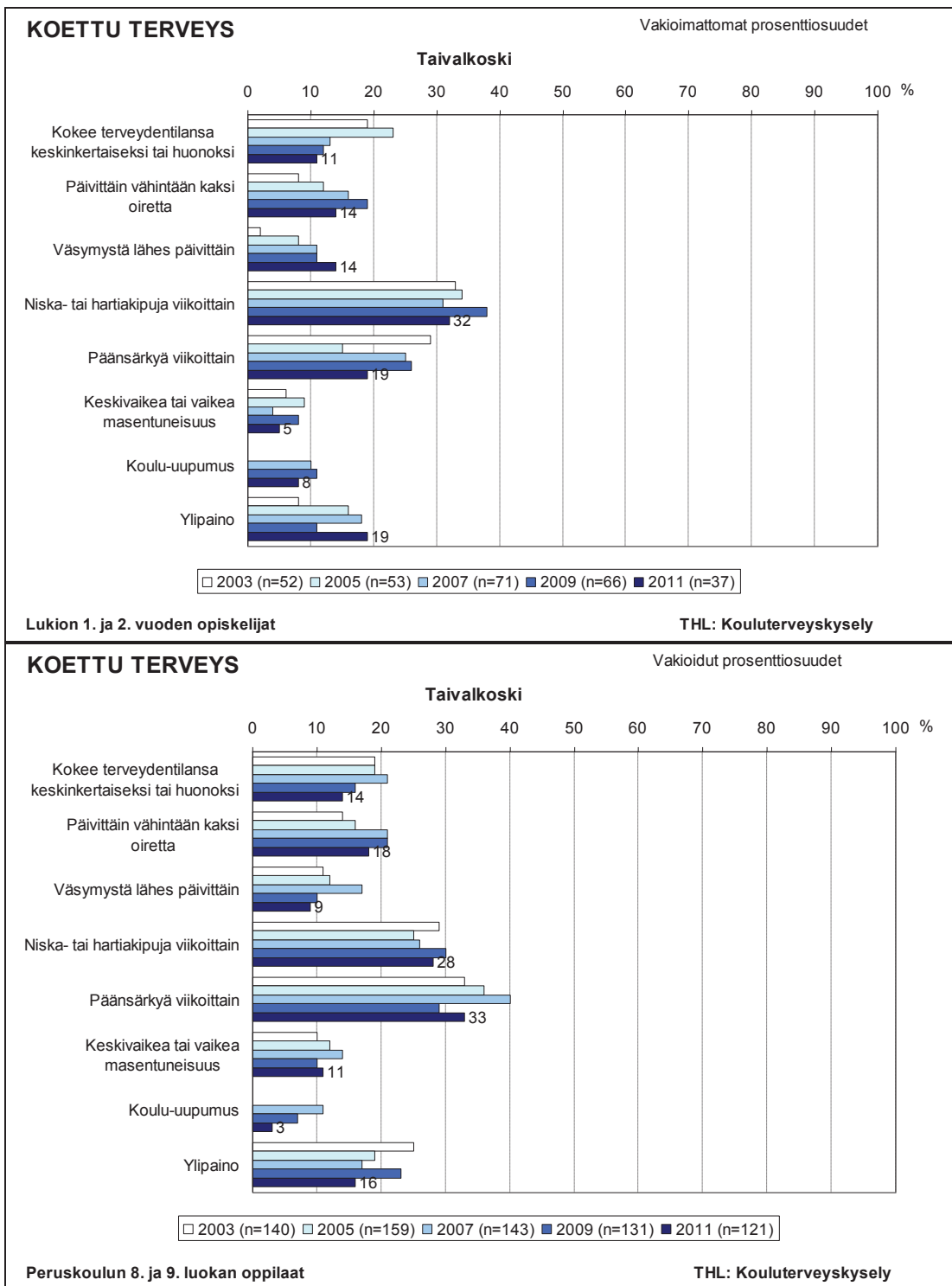
Lukiossa opiskelijoilla ei näytä olevan suurempia ongelmia. Samoin kuin yläkoululla lukiossakin kuuluksi tuleminen herättää huomiota. Lukiossa kuitenkin kysymys on muutamista oppilaista. Oppilas määrä on aikaisemmista vuosista laskenut huomattavasti, joten esimerkiksi opiskeluvaikeudet, jotka näyttää lisääntyneen, koskevat muutamia oppilaita ja opiskeluvaikeuksiin on näin ollen helpompaa puuttua.

Taulukko 4.

4.3 Koettu terveys

Koetussa terveydessä kysymykset liittyvät päänsärkyyn, niska- ja hartiaoireisiin. Kannattaa muistaa, että oireet kulkevat käsi kädessä, jos niska- hartianseutu on kiipeä, usein esiintyy myös pään särkyä. Lisäksi seuraavasta osiosta (terveystottumukset) löytyy tähän taulukkoon vastauksia. Nuoret sekä peruskoululaiset, että lukiolaiset kokevat terveytensä kaikin puolin hyväksi.

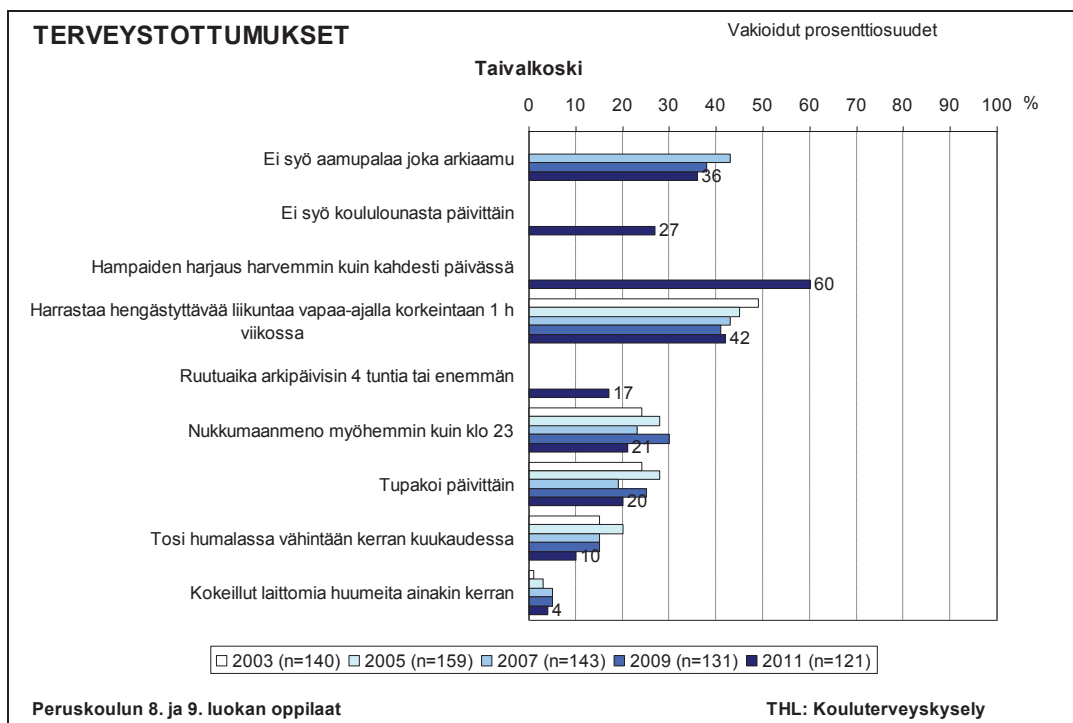

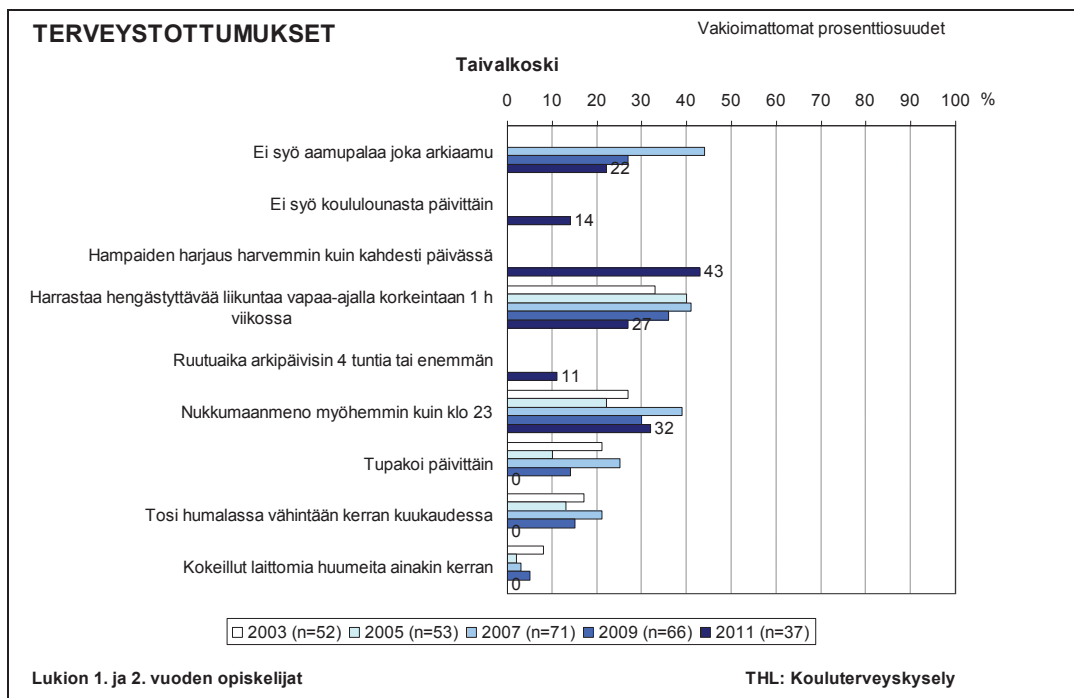
Taulukot 5. ja 6.

4.4 Terveystottumukset

Nuorten terveystottumukset näyttävät parantuneen. Tupakointi näyttää vähentyneen sekä tosi humalaan johtanut alkoholinkäyttö. Tosi humalassa olemiseen vaikuttaa kokemus siitä, miten vastaaja näkee tosi humalassa olemisen ja vastaajat ovat saattaneet vähätellä alkoholin käyttöönsä tai toisaalta liioitella sitä. Huolestuttavaa tosi humalaan itsensä juovissa on se, että tosi humalassa kerran kuukaudessa ovat enemmän yläkouluikäiset.

Liikuntaa nuoret harrastavat kyselyn mukaan aikaisempiin vuosiin verrattuna vähemmän.

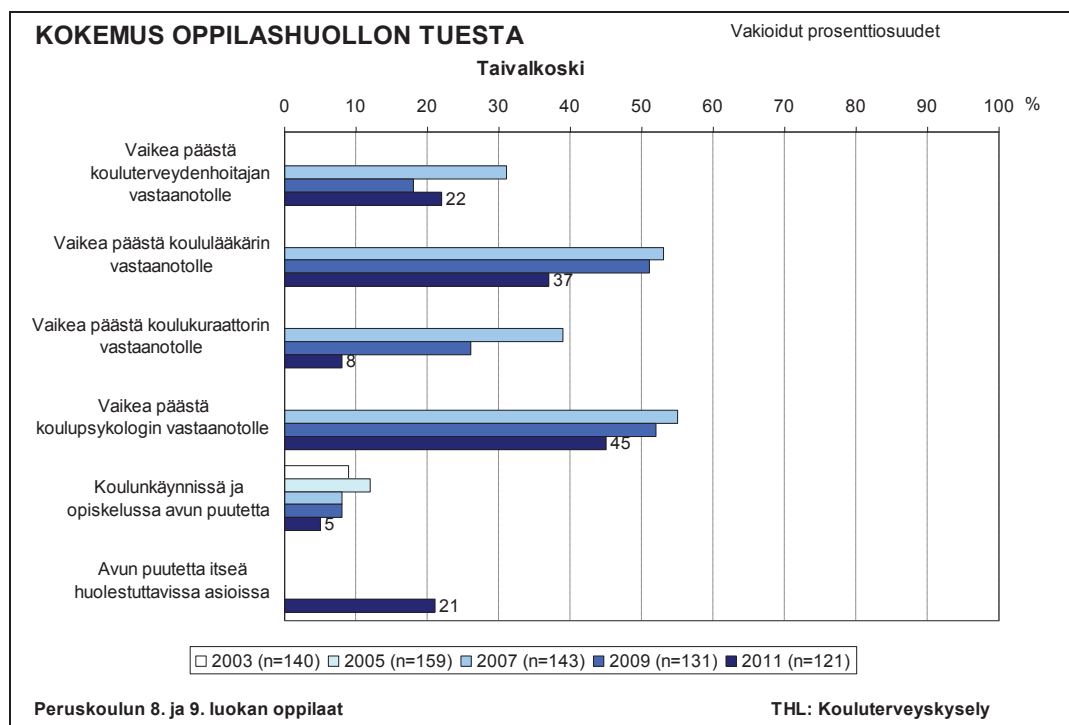

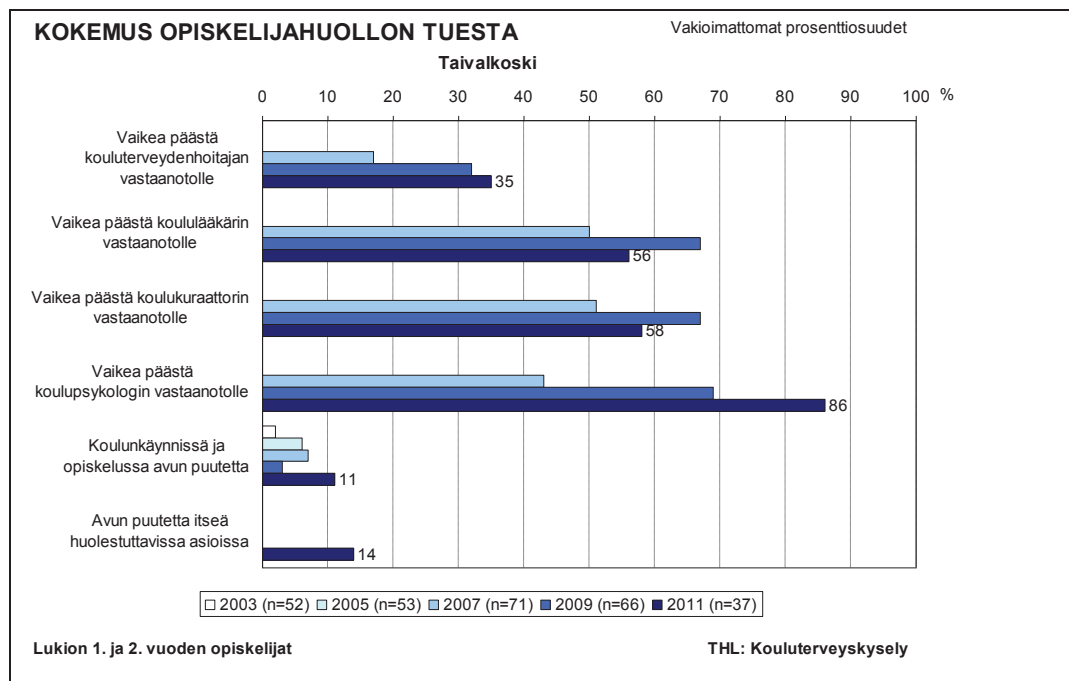

Taulukot 7. ja 8.

4.5 Kokemus oppilashuollon tuesta

Yläkoulun puolella oppilashuollon tuki näyttää saavuttavan nuoret hyvin ja nuoret tietävät mistä apua saa ja kehen ottaa yhteyttä. Lukion puolella taas koetaan, että terveydenhoitajalle on vaikea päästä ja lisäksi koulupsykologin vastaan otolle on vaikea päästä. Tämä jälkimmäinen voi johtua siitä, että palvelua ei ole saatavilla omalta paikkakunnalta tai nuori ei ole tarvinnut palvelua.

Taulukot 9. ja 10.

TOIMENPITEET

1. Nuorten osallisuuden vahvistaminen
 - a. Kunnan päättäjien ja Nuorten edustajiston välisen vuoropuhelun parantaminen
 - b. NY (Nuori yrittäjyys) 24H-leireille osallistuminen toisen asteen opiskelijat
2. Yhteiskuntatakuun toteutuminen
 - a. Palkataan kasvatusohjaaja Lapsi- ja nuorisopolitiikan - kehittämishankkeeseen.
 - b. haetaan rahoitusta, jolla palkataan etsivä nuorisotyöntekijä
 - c. työpaja on mukana etsivän nuorisotyön kehittämisessä
 - d. kehitetään toimintamallia yhdessä
3. Lasten ja nuorten parissa toimivien osaaminen
 - a. Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toiminnan kehittäminen
 - b. työntekijöiden kouluttaminen
4. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden ennaltaehkäiseminen
 - a. palveluohjaajan palkkaaminen sosiaalitoimeen
 - b. toimex-hanke toisen asteen oppilaitoksissa

